

JOGI FÓRUM PUBLIKÁCIÓ

A kapcsolattartásra vonatkozó határozat végrehajtása iránti eljárás

Szerző:

Dr. Szigeti István

Kézirat lezárva:

Gödöllő, 2023. február 14.

A kapcsolattartás szabályozásának alapvető célja, hogy a gyermek és a kapcsolattartásra jogosult személy közötti családi kapcsolatot fenntartsa, ezáltal a gyermek származása megismeréséhez való joga érvényesüljön. A kapcsolattartásra jogosult személy oldaláról ki kell hangsúlyozni, hogy ő a kapcsolattartás révén tudja figyelemmel kísérni a gyermek fejlődését, nevelését, tanulmányi előmenetelét. A kapcsolattartás nem pusztán azt a célt szolgálja, hogy ne szakadjon meg a kapcsolat a gyermek és szülője között, hanem azt is, hogyan alakuljon ki élő kapcsolat közöttük.¹ A szülők kapcsolatának megszűnése ennél fogva nem járhat azzal a következménnyel, hogy a szüleinek egyikét a gyermek elveszítse.²

Látható, hogy a kapcsolattartás mind a gyermeki jogok, mind a szülői jogok érvényesülése szempontjából alapvető jelentőségű. Ennek ellenére a jogintézmény a magyar családjogi jogirodalomban mostoha területnek tekinthető, kevés ezzel a témával foglalkozó szakmai anyag lelhető fel. A jogirodalmi és jogelméleti kutatások hiányával párhuzamosan viszont a kapcsolattartás szabályozása, illetve ehhez kapcsolódóan a kapcsolattartásra vonatkozó határozat végrehajtása iránti eljárás a gyakorlatban rengeteg problémát okoz, amelynek csupán egyik aspektusa az, hogy érzékeny jogterületnek tekinthető. Évtizedekig mechanikus bírósági és gyámhatósági jogalkalmazás valósult meg e téren, azonban a gyermeki jogok bővülése, a külön élő szülő jogainak fokozódó védelme, illetve a nemzetközi tendenciák alapján mára a szülő-gyermek kapcsolattartási kérdések kiemelt figyelmet kaptak.

Az anyagi jogi szabályozás alapján a kapcsolattartás egy időben behatárolt teljes körű nevelési és gondozási tevékenységet jelent, nem a szülői felügyeleti jog része, hanem attól relatíve független, önálló szülői jogként jelenik meg. A kapcsolattartási jog szülői felügyeleti jog részjogosítványaihoz viszonyított önállóságát indokolja az is, hogy a szülő mellett vagy helyett jogosultként bármikor beléphet nagyszülő, nagykorú testvér, adott esetben egyéb hozzátartozó is. Összességében a szülői felügyeleti jog és kapcsolattartási jog olykor egymásra hatással van, de alapvetően egymástól függetlenül érvényesül.³

¹ Somfai Balázs: A kapcsolattartás, mint a gyermek emberi joga. Dialóg Campus 2007, 75. oldal.

² Barzó Tímea: A különélő szülő kapcsolattartási jogát ellehetetlenítő szülői magatartás polgári jogi és büntetőjogi jogkövetkezései. In: Miskolci Jogi Szemle 14. évfolyam (2019) 2. különszám 1. kötet 83-94. oldal

³ Somfai Balázs: Kapcsolattartás, mint a gyermek emberi joga c. doktori értekezés tézisei 15. oldal

2020. március 1. napjától a bíróság a kapcsolattartásra vonatkozó határozat végrehajtását bírósági polgári nemperes eljárásban rendeli el. Ezen időpontot megelőzően az eljárás lefolytatása a gyámhatóság hatáskörébe tartozott. A tanulmányomban a kapcsolattartásra vonatkozó határozat végrehajtása iránti nemperes eljárások intézése során felmerült gyakorlati problémákra fókuszálok, különös tekintettel a jogalkalmazási nehézségekre.

I. A bírósági nemperes eljárás megalkotásának közvetlen előzményei

Hosszú évek óta általános központi cél a területi közigazgatás átalakítása, a bürokrácia csökkentése és a közigazgatás hatékonyságának növelése. Ennek keretében 2019. évben a gyámhatósági rendszer hatásköri szabályainak részbeni reformjára is sor került. Az év második felében megindult az egyfokú járási hivatali eljárások létrehozása, a közigazgatási fórumrendszer átalakítása, és ennek részét képezte a gyámhatósági hatáskörök módosítása is.

1.1. A jogalkotási folyamat korrekciója

2019. december 19. napján kihirdetésre került az egyes törvényeknek az egyfokú járási hivatali eljárások megteremtésével összefüggő módosításáról szóló 2019. évi CXXVII. törvény (a továbbiakban: Ejhtv.), amely tartalmazta az államigazgatási szervezetrendszer reformja körében a gyámügyi igazgatás hatáskörtisztításának első ütemét⁴ is. Az Ejhtv. 169. §-a módosította a Ptk. 4:183. § (2) bekezdését, valamint a 4:185. §-át oly módon, hogy a gyámhatóság szövegrész helyébe mindkét helyen az került rögzítésre: „a bíróság polgári nemperes eljárásban”, így a szövegcsere hatására a gyámhatóság helyett bírósági hatáskörbe került a kapcsolattartásra vonatkozó határozatok végrehajtása.

⁴ A második ütemét az egyes gyermekvédelmi és szociális tárgyú törvények módosításáról szóló 2020. évi CXLVII. törvény 37-38. § tartalmazta, amely módosította a Ptk. 4:181. § (4) bekezdését, valamint a Ptké. szabályai közé beépítette a 37/A. §-t. 2021. január 1. napjától a kapcsolattartás megváltoztatása iránti eljárások nem csak akkor tartoznak bírósági hatáskörbe, ha az egyezség megkötésétől vagy az ítélet meghozatalától számított két éven belül kérték annak megváltoztatását, hanem időkorlátozás nélkül minden esetben. Ha a bíróság járt el korábban a kapcsolattartás szabályozása során, minden esetben a bíróság vált jogosulttá annak megváltoztatására, megszűnt a duális hatáskör a gyámhatóság és a bíróság között.

Ezzel párhuzamosan az Ejhtv. 247. §-a módosította a bírósági polgári nemperes eljárásokban alkalmazandó szabályokról, valamint egyes bírósági nemperes eljárásokról szóló 2017. évi CXVIII. törvényt (a továbbiakban: Bnpt.) oly módon, hogy beiktatott egy új 7/A alcímet, amelynek elnevezése „A kapcsolattartásra vonatkozó határozat végrehajtása iránti eljárás” lett.

Az Ejhtv. törvényi indokolása szerint a hatáskörátalakítás indokainak háttere, hogy „a kapcsolattartás során hozott határozatok végrehajtása tárgyában hatékonyabban és fokozott eljárási garanciák mellett szülessen döntés, a gyámhatóság hatáskörébe tartozó eljárást bírósági hatáskörbe tartozó polgári nemperes eljárássá alakítja. A kapcsolattartásra vonatkozó határozat végrehajtása iránti eljárás új nemperes eljárásként a bírósági polgári nemperes eljárásokban alkalmazandó szabályokról, valamint egyes bírósági nemperes eljárásokról szóló 2017. évi CXVIII. törvényben kap helyet, amely jelenleg is több személyi állapotot érintő, családjogi tárgyú nemperes eljárás szabályait tartalmazza”.

A szabályozási koncepcióval kapcsolatban központi kérdésként az merült fel, hogy a hatáskörváltással valóban megvalósul-e a hatékonyságnövelés, illetve a fokozott eljárási garanciák kiépítése. Leginkább azt kifogásolták, hogy az „érintett járásbírói bírúk, bírósági titkárok kellően felkészültek-e a 2020. március 1-jei hatálybalépésre”.⁵

II.2. A nemperes eljárással kapcsolatos előzetes jogalkalmazói problémák

A normaszöveg kihirdetését követően jelentős problémaként merült fel jogalkalmazói oldalon, hogy az új nemperes eljárás vajon végrehajtási jellegűnek tekinthető-e. Amennyiben az új nemperes eljárás egy speciális végrehajtási eljárásnak tekinthető, más eljárási szabályok alkalmazandók rá. A Pp. 97. § (1) bekezdés szerint a költségmentesség, költségfeljegyzési jog, illetékmentesség hatálya a per egész tartamára, valamint a végrehajtási eljárásra is kiterjed, ezáltal pedig a nemperes eljárás is költségfeljegyzési jogosnak lenne tekinthető, illetve mivel a Pp. 68. § (3) bekezdése értelmében a

⁵ Hámori Antal: A kapcsolattartásra vonatkozó határozat végrehajtásában bekövetkezett hatáskör-változásról, valamint a folyamatos kapcsolattartás pótlásának nehézségeiről - egy jogeset kapcsán In. Családi Jog 2020/4. 26. oldal

per vitelére szóló meghatalmazás - külön kikötés hiányában - kiterjed a végrehajtási eljárásra is, valamint az annak során, azzal összefüggésben indított perre, így külön meghatalmazás csatolása a jogi képviselő részéről nem lenne szükséges a nemperes eljárásban.

Az illetékekről szóló 1990. évi XCIII. törvény (a továbbiakban: Itv.) 42. § (3) bekezdése azt rögzíti, hogy „végrehajtási eljárás megindítása iránti beadványnak a végrehajtás elrendelése iránti kérelemnek, illetve a végrehajtási záradékkal ellátható okiratnak a bíróságnál történő benyújtása tekinthető”. A 22/B. § (1) bekezdés g) pontja alapján a kapcsolattartásra vonatkozó határozat végrehajtásának elrendelése iránti határozott kérelmet is elő kell terjeszteni a kérelem részeként. Ezáltal az Itv. és a Bnpt. szövegszintű elemzése kapcsán megállapítható, hogy azok megegyeznek, így a kapcsolattartásra vonatkozó határozat végrehajtása iránti eljárás is végrehajtási eljárásnak lenne tekinthető.

A másik álláspont szerint a kapcsolattartásra vonatkozó határozat végrehajtása iránti eljárást bevezető jogszabály a 2017. évi CXVIII. törvényt egészítette ki a 7/A. alcímmel. Erre figyelemmel az eljárás egyértelműen nemperes eljárásnak, és nem a Vht. által szabályozott különleges végrehajtási eljárásnak minősül. A már idézett miniszteri indokolás is rögzítette, hogy „a kapcsolattartásra vonatkozó határozat végrehajtása iránti eljárás új nemperes eljárásként a 2017. évi CXVIII. törvényben kap helyet, amely jelenleg is több személyi állapotot érintő, családjogi tárgyú nemperes eljárás szabályait tartalmazza”. A jogalkotó tudatosan kívánta nemperes eljárásként szabályozni az eljárást, nem pedig egy speciálisan meghatározott végrehajtási eljárásként, amelynek háttere a Vht. lehetne. Amennyiben a jogalkotó szándéka arra irányult volna, hogy a végrehajtási törvényben rögzített szabályokat alkalmazza a jogalkalmazó, kifejezetten a Vht. rendelkezései közé építhette volna be az új eljárást, mint ahogyan meg is tette azt az eljárás egy részének beépítésével, hiszen az Ejhtv. kiegészítette a Vht.-t is egy új 180/B. §-al, amely alapján a meghatározott cselekmény végrehajtása iránti eljárások köre bővült a gyermek rendőrség közreműködésével történő átadása iránti eljárással, és amelynek előzménye a bíróság Bpnt. 22/D. § (2) bekezdés d) pontja szerinti döntése.

Ezt az értelmezést támasztja alá az is, hogy amikor a jogalkotó a Vht. rendelkezéseinek alkalmazását kívánta alkalmazni az új nemperes eljárás során, azt kifejezetten rögzítette is a normaszövegben,

mint ahogy azt megtette a 22/D. § (2) bekezdés b) pontjában, ahol azt szabályozta, hogy a pénzbírság kiszabása során a Vht. 174. § c) pontjában írt szabályokat kell alkalmazni.

A kérdés nem pusztán dogmatikai jelentőségű, fontosságát az szolgálhatja, hogyan határozza meg a bíróság az illetékfizetési kötelezettség feltételrendszerét. Abban az esetben ugyanis, ha végrehajtási eljárásnak tekintjük a nemperes eljárást, az Itv. 42. § (1) bekezdés d) pontja szerint 1%, de legalább 5000 forint lenne az illeték mértéke. Amennyiben nem tekinthető végrehajtási eljárásnak, az illeték a nemperes eljárás illetéke, azaz az Itv. 42. § (1) bekezdés g) pontja alapján az eljárás tárgya értékének 3%-a, de legalább 5000 forint. Mivel az eljárás tárgyának értéke nem meghatározható, az Itv. 39. § (3) bekezdés a) pontja alapján az 200 000 forint, így a fizetendő illeték ennek 3%-a, azaz 6000 forint.

A másik jelentős jogalkalmazói kérdés az elsőként megfogalmazott kérdésből következett. Vajon az eljárás tárgyi költségfeljegyzési jogosnak minősül-e, avagy az eljárás kezdetén az eljárási illetéket le kell-e róni költségkedvezmény hiányában.

Az egyik álláspont szerint az eljárás tárgyi költségfeljegyzési jogos, figyelemmel a költségmentesség és költségfeljegyzési jog polgári és közigazgatási bírósági eljárásban történő alkalmazásáról szóló 2017. évi CXXVIII. törvény (a továbbiakban: Kmtv.) 3. § (1) bekezdés b) pontjának és a házassági bontóperben érvényesített tárgyi költségfeljegyzési jogos kereseti kérelmek illetékének viseléséről szóló 3/2008. (IX. 24.) PK vélemény III. pontjának együttes értelmezésére.

Véleményem szerint ezen álláspont abban az esetben lehetett volna helytálló, ha az új nemperes eljárás végrehajtási eljárásnak tekinthető, így a Pp. 97. § (1) bekezdés utolsó szövegrésze alkalmazhatóvá válik. Nem kizárólag a bíróság által szabályozott kapcsolattartások végrehajtását kell a bíróságnak elrendelnie, hanem a gyámhatóságét is. A gyámhatóság által szabályozott kapcsolattartások tekintetében a Pp. szabályai nem alkalmazhatók. Ha az alapeljárást a gyámhivatal folytatta le és nincs az ügynek bírósági előzménye, akkor a Kmtv. 3. § (1) bekezdés b) pontja semmiképp sem lenne alkalmazható, hiszen a gyámhatósági eljárás illetékmentes volt az Itv. 33. § (2) bekezdés 6. pontja szerint. A gyámhivatali előzmény esetén kedvezmény nem lett volna alkalmazható és a kérelmezőnek kellett volna előlegezni a költségeket, megfizetnie az illetéket, szemben a bírósági

előzménnyel rendelkező eljárással. A két előzményi eljárás közötti különbségtétel pedig nem lehetett jogalkotói szándék.

A másik álláspont szerint a jogszabályi rendelkezések együttes alkalmazásából kiindulva nem volt olyan hatályos jogszabályi rendelkezés, amely alapján az összes eljárásra bármely tárgyi költségkedvezmény kiterjedne, ezért az eljárás az eljárás kezdetekor megfizetendő illeték-köteles az Itv. 37. §-a alapján, amelynek a mértéke 6.000 forint.

A jogalkotó észelve az előzetes jogalkalmazói problémákat, a költségmentesség és a költségfeljegyzési jog polgári és közigazgatási bírósági eljárásban történő alkalmazásáról szóló 2017. évi CXXVIII. törvény, valamint az egyes törvényeknek az egyfokú járási hivatali eljárások megteremtésével összefüggő módosításáról szóló 2019. évi CXXVII. törvény módosításáról szóló 2020. évi I. törvénnyel még 2020. március 1. napja előtt módosította a Kmtv. 1. § (1) bekezdését oly módon, hogy egy új g) pontban rögzítette, „a felet - ha törvény, az Európai Unió kötelező jogi aktusa vagy nemzetközi szerződés alapján nem illeti meg tárgyi költségmentesség - költségfeljegyzési jog illeti meg a kapcsolattartásra vonatkozó végrehajtása iránti nemperes eljárásban”.

Ezzel a módosítással a vita lezárult. Ha a jogalkotó szándéka a végrehajtási jelleg hangsúlyozására irányult volna, akkor a jogszabálymódosításra nem került volna sor, hiszen a Pp. 97. § (1) bekezdésének az alkalmazását írta volna elő egyéb jogszabálymódosítás útján.

Ezen jogalkotási előzmények után 2020. március 1. napján került sor a törvény hatályba lépésére. Ennek során a legjelentősebb problémát az jelentette, hogy meghatározzák, mely ügyekben milyen hatásköri szabályokat szükséges alkalmazni.

A bírósági álláspont szerint a 2020. március 1. napját követően indult ügy tekinthető új ügynek, vagyis a bíróság hatáskörébe tartozó nemperes eljárást képező kérelemnek 2020. március 1. napján vagy azt követően kellett a bírósághoz érkeznie.

A probléma háttere az volt, hogy a gyámhatósági eljárás ügykezelése nem ún. „kérelemalapú”, hanem ún. „gyermekalapú”, tehát azonos gyermekre vonatkozó összes kérelem elintézésére egy ügyszám alatt

történt, amely miatt elképzelhető volt, hogy több kérelem intézése is folyamatban volt egyetlen ügyszám alatt, és emellé még folyamatosan érkezhettek újabb és újabb kérelmek. Így a gyámhatósági eljárásban nehezebb volt meghatározni, pontosan mi is tekinthető „új ügynek”.

Konkrét problémaként az merült fel, hogy ha 2020. március 1. napját megelőzően adta a kérelmező postára a kérelmét, de az 2020. március 1. napját követően érkezett meg a bírósághoz vagy gyámhatósághoz, melyik szervnek kell eljárnia.

A bíróságok és a gyámhatóságok eltérő jogi álláspontot alakítottak ki a probléma megítélése kapcsán. A bíróságok szerint a kérelem beérkezésének időpontja a releváns, tehát amennyiben 2020. március 1. napján vagy azt követően érkezett a bírósághoz a kérelem, akkor az már bírósági hatáskörnek tekinthető abban az esetben is, ha folyamatban lévő eljárás van a gyámhatóság előtt is más kérelmek kapcsán ugyanazon gyermekre vonatkozóan.

A gyámhatóság ettől eltérően úgy tekintette, hogy ha a postára adás dátuma 2020. március 1. napját megelőző, de a hatósághoz érkezés már 2020. március 1. napját követően történt meg, az általános közigazgatási rendtartásról szóló 2016. évi CL. törvény (Ákr.) vonatkozó szabályai szerint abban az esetben is ők kötelesek és jogosultak eljárni.

Tehát ezen időszakra eső eljárások esetében mindkét szerv megállapíthatónak tartotta a hatáskörét. Ebből eredő jogvita azonban nem ismertt, figyelemmel arra, hogy nem negatív hatáskör-összeütközésről van szó, hanem épp ellenkezőleg, mindkét szerv jogosultnak tartotta magát az eljárás lefolytatására. Érdekes lenne megvizsgálni, hány esetben került sor ennek alapján eljárásra a két szervnél, hiszen az egyik értelmezés bizonyosan nem helytálló, tehát tényleges hatáskör nélkül járt el ezen kérelmek esetében az egyik szerv.

II.3. A nemperes eljárással kapcsolatos utólagos jogalkalmazói problémák

Látható, hogy már a hatályba lépést megelőzően a jogalkalmazás feltárta azokat a fő vitatott pontokat, amelyeket 2020. március 1. napját megelőzően lehetőség volt módosítani. Azonban az eljárás Bnpt.-ben található részletes szabályai között is több olyan ellentmondás és pontatlanság

szerepelt, amelyet a hatályba lépésig nem sikerült teljeskörűen rendezni, illetve jogalkalmazási értelmezés keretében megoldani.

A jogalkotónak 2020. év nyarára sikerült a problémás területeket rendszerszinten feltérképezni, és az átvilágított problémás területek korrekcióját egy átfogó jogfejlesztés keretében orvosolni. A módosítások tartalmának részletes bemutatását később teszem meg, itt csupán utalok arra, hogy a jogalkalmazói jelzések alapján az egyes igazságügyi tárgyú törvények módosításáról szóló 2020. évi XCII. törvény (a továbbiakban: Módtv.) 86-88. §-a 2020. július 16. napjától több helyen módosította a Bnpt.-ét.

Ezt követően a következő jelentős módosítási csomagra két évvel később került sor. 2023. január 1. napjától az egyes igazságügyi tárgyú törvények módosításáról szóló 2022. évi LV. törvény (a továbbiakban: Mód2 tv.) szintén több helyen módosította a Bnpt. szabályozását, amelynek általános indokaként azt hozta a jogalkotó, hogy „a jogalkalmazói visszajelzésekre tekintettel vált indokoltá a kapcsolattartást rendező határozat végrehajtását célzó nemperes eljárás egyes rendelkezéseinek pontosítása, egyfelől a széttartó joggyakorlat elkerülése, másfelől az eljárás hatékonyságának a kiskorú gyermek érdekeit szolgáló erősítése érdekében” került erre sor.

II. 4. Az eljárásról általában

A bíróság hatáskörébe tartozó új nemperes eljárás két szakaszra tagolódik: az első szakasz a kapcsolattartásra vonatkozó határozat végrehajtásának elrendelése (22/A-22/C. §), míg a nemperes eljárás második szakaszában a végrehajtást elrendelő bíróságnak az elmaradt önkéntes teljesítés jogkövetkezményeit kell levonnia, illetve dönt az intézkedések elrendeléséről (22/D. §). Emellett a nemperes eljárás bizonyos esetekben speciális rendelkezéseket vezet be, amely az eljárás felfüggesztését, valamint a közvetítői eljárás igénybevételének lehetőségét szabályozzák (22/E. §).

A bíróságok egységes iratkezelési szabályzatáról szóló 17/2014. (XII. 23.) OBH utasítás (Beisz.) 154/G. §-a szerint a kapcsolattartásra vonatkozó határozat végrehajtásának elrendelése iránti ügyben a kezdőirat a határozat végrehajtása iránti kérelem, míg a kapcsolattartásra vonatkozó határozat végrehajtásának elrendelését követő jogkövetkezmény alkalmazása iránti ügyben kezdőirat a

kérelmezőnek az önkéntes teljesítés elmaradásáról szóló értesítése. A bíróság tehát külön ügyszámon rendeli intézni a két szakaszt.

A 154/H. § (1) bekezdése alapján ha egy bíróság előtt több, befejezett vagy folyamatban lévő kapcsolattartásra vonatkozó határozat végrehajtása iránti ügyben a kapcsolattartással érintett gyermekek személye azonos, vagy az ügyek egymáshoz csatolása egyéb okból szükséges (pl. az ügyek ugyanannak a határozatnak a végrehajtására irányulnak, vagy a kérelmező és kérelmezett személye azonos), ezeknek az ügyeknek irattárba adásakor a csatolást nem kell megszüntetni, hanem selejtezésükig vagy levéltárba adásukig továbbra is együtt kell kezelni. Az alapügyet és az egyesítés nélkül csatolt minden ügyet önállóan kell elbírálni. Ezzel a szabályozással az ügyelosztás során figyelembe veszik az azonos gyermekre vonatkozó kérelmek intézését, amellyel megvalósulhat a gyermek érdekeinek védelme.

AZ ELJÁRÁS ELSŐ SZAKASZA

II. Az eljárás megindítása

A 22/A. § (1) bekezdése szerint a bíróság vagy a gyámhatóság által a kapcsolattartásra vonatkozó határozatban, továbbá a bíróság vagy a gyámhatóság által jóváhagyott kapcsolattartást rendező egyezségben (a továbbiakban: a kapcsolattartásra vonatkozó határozat) foglaltak megszegése esetén a kapcsolattartásra vonatkozó határozatban foglaltak végrehajtásának elrendelése e törvény szerinti eljárásban kérhető. A bíróság a kapcsolattartásra vonatkozó határozat végrehajtását - végrehajtható okirat kiállítása nélkül - végzéssel rendeli el. E végzés elleni fellebbezésnek nincs halasztó hatálya.

Az Ejhtv. miniszteri indokolása ezzel kapcsolatban annyit rögzít, hogy a normaszöveg „a kapcsolattartás tárgyában hozott határozat végrehajtásának hatékonyságát akként biztosítja, hogy a bíróságnak a végrehajtás elrendelése tárgyában hozott végzése végrehajtható okirat kiállítása nélkül közvetlenül végrehajtható”. A Gyer. korábbi szabályozásánál előre mutatóbb az új tartalom, hiszen a gyámhatósági eljárásban a tárgyi hatály, illetve a végrehajtható okiratok köre sem került meghatározásra.

A fellebbezés halasztó hatályának kizárásával a jogalkotó előzetesen végrehajthatóvá nyilvánítja a bíróság érdemi döntését. Ennek jogszabályi kimondása összefüggésben áll a gyermek és a jogosult szülő érdekével⁶. Egy soron kívüli eljárás esetében is elképzelhető, hogy nem fejeződik be rövid időn belül, így pedig orvosolhatatlan sérelmet szenvedne a kapcsolattartásra jogosult kérelmező és a gyermek.

A halasztó hatály jogi megítélésének tekintetében utalnék arra, hogy a jogalkalmazói oldalon ellentétes vélemények alakultak ki annak megítélése kapcsán, hogyha a bíróság a kapcsolattartásra vonatkozó határozatban foglaltak megszegése folytán keletkezett igazolt költségek viselésére kötelezi a kérelmezettet, vajon abban a körben is fellebbezésre tekintet nélkül előzetesen végrehajtható-e a határozat. Ezt a problémát a későbbi jogalkotási folyamat megoldotta, amikor a 22/C. § (4) bekezdését a Módtv. módosította.

Az eljárás a korábban kifejtettek szerint illetékköteles, az Itv. 39. § (3) bekezdés a) pontja és a 42. § (1) bekezdésének g) pontja alapján 6.000 forint az illeték mértéke. A feleket tárgyi költségfeljegyzési jog illeti meg a Kmtv. 3. § (1) bekezdés g) pontja alapján.

Vitatott kérdés, hogy az illeték mértéke milyen módon számítandó abban az esetben, ha a kérelmező egy kérelemben több kapcsolattartási esemény kapcsán nyújtja be a végrehajtás elrendelése iránti kérelmét. Egyes vélemények szerint ilyen esetben kérelmenként 6.000 forint feljegyzése szükséges, azonban a többségi álláspont az, hogy méltánytalan a féllel szemben ilyen esetben a többszöri illetékfizetés előírása. Ugyanis előfordulhatnak olyan esetek, hogy akár 10-15, egymást rövid időközzel követő, azonos esemény kapcsán kerül benyújtásra a kérelem, amely esetében súlyos méltánytalanság érné a feleket.

Értelmezési kérdést vet fel továbbá, hogy amennyiben a kérelmező az igazolt költségeinek a megtérítését is igényli, miként alakul az illeték alapja és összege. Az egyik álláspont szerint az Itv. 40. § (1) bekezdése alkalmazandó, amelynek értelmében ha a fél egy eljárásban egy jogviszonyból

⁶ Harmat Erika-Völcsey Balázs: Új nemperes eljárás a bíróságok hatáskörében: a kapcsolattartásra vonatkozó határozat végrehajtása iránti eljárás. In: Családi Jog 2020/1. 24. old.

eredő több igényét érvényesíti, az eljárás tárgya értékének megállapításakor - a járulékok figyelmen kívül hagyásával - az előterjesztett igények együttes értékét kell figyelembe venni. Azaz az illeték alapja 200.000 Ft plusz az igazolt költségek összege. Ez egyben azt is jelenti, hogy az igazolt költségek viselésére irányuló igény kapcsán az illeték mértéke az eljárás tárgya értékének 3%-a, de legalább 5.000 Ft. Mindebből az következik, hogy ha a kérelmező a kapcsolattartásra vonatkozó határozatban foglaltak végrehajtását, valamint a kérelmezettnek a kapcsolattartás megszegése folytán keletkezett igazolt költségei viselésére kötelezését is kéri, úgy a fizetendő illeték mértéke minimum 11.000 Ft⁷.

A másik álláspont szerint a nemperes eljárásban alkalmazandó a meghatározható és meg nem határozható perérték találkozásánál az EBH1999.94. számú eseti döntésben megfogalmazott számítási mód, amely szerint együttesen érvényesített igények esetén a meg nem határozható perérték akkor szolgálhat az eljárási illeték alapjául, ha az így számítandó érték meghaladja a kártérítési követelést, így az igazolt költségek viselésére irányuló igény illetéke abban az esetben vehető figyelembe, ha a perértéke meghaladja a 200.000 Ft-ot.

A Civilisztikai Kollégiumvezetők Országos Tanácskozása (a továbbiakban: CKOT) 2018. június 20-21-i ülésén tárgyalta azt a kérdést, hogy mi az illeték számításának alapja abban az esetben, ha egy meghatározható és egy nem meghatározható pertárgyértékű kereset áll valódi tárgyi keresethalmazatban. A CKOT az Itv. 39. § (3) bekezdése szerinti „eljárás tárgyának értéke” kifejezés és a 40. § (1) bekezdés szerinti „igények együttes értéke” kifejezés használata alapján úgy foglalt állást (41. sz. állásfoglalás), hogy ebben az esetben az Itv. 40. § (1) bekezdése alapján az igények együttes értékének figyelembevételével az eljárás tárgyának értékét nem lehet megállapítani.

A CKOT az EBH1999.94. számú kúriai döntés alapján kialakított gyakorlat fenntartása mellett foglalt állást, azonban egyben a kérdés vizsgálatát megküldeni rendelte a Kúriának az új Pp. jogértelmezési kérdésekkel foglalkozó Konzultációs Testületének (új Pp. JKTT) a jogalkotói cél és az eltérő bírói gyakorlat alapján történő továbbgondolás végett. Az új Pp. JKTT az Itv. 40. §-al kapcsolatban „széttartó és bizonytalan” bírói gyakorlatot tárt fel, megállapítva, hogy a jogértelmezési eltérés

⁷ Harmat Erika-Völcsey Balázs: Új nemperes eljárás a bíróságok hatáskörében: a kapcsolattartásra vonatkozó határozat végrehajtása iránti eljárás. In: Családi Jog 2020/1. 26-27. old.

alapja a Pp. és az Itv. egymásnak ellentmondó, inkoherens fogalomhasználata. Az új Pp. JKTT véleménye szerint a bizonytalanság „csak jogalkotással, az Itv. 40. §-ának módosításával szüntethető meg.

II.1. A perbeli legitimáció

A 22/A. § (2) bekezdése szerint a kapcsolattartásra vonatkozó határozat végrehajtását a Ptk. szerint kapcsolattartásra jogosult és kapcsolattartásra kötelezett személy kérheti. Az Ejhtv. indokolása szerint „figyelemmel arra, hogy a kapcsolattartás tárgyában mind annak jogosultjai, mind kötelezettjei tekintetében számos eljárásjogi szituáció képzelhető el, a törvény az eljárás kezdeményezésére jogosult személyek köre vonatkozásában a Ptk.-ra utal. Így például a Ptk. alapján a kapcsolattartásról szóló határozat végrehajtását kérheti adott esetben a szülőn kívül a nagyszülő, testvér, a volt mostohašülő, nevelőšülő, gyám és az is, akinek a gyermekekre vonatkozó apasági vélelmét a bíróság megdöntötte.”

A normaszöveg szintű értelmezés önmagában okot adhat a félreértésre, mivel a formális jogértelmezés vezethet arra az eredményre, hogy nem szükséges annak benyújtania a kérelmet, akire a kapcsolattartást szabályozó határozat rendelkezést tartalmaz akár jogosultként, akár kötelezettként, hanem bárki benyújthatja azt, aki a Ptk. szerint a kapcsolattartás jogosultja vagy kötelezettje lehet a kapcsolattartásnak. Azonban mivel az adott határozat végrehajtását csak az a fél kérheti, akire nézve a határozat konkrét rendelkezést tartalmaz, így kérelmezői pozícióban az a kapcsolattartásra jogosult vagy kötelezett személy terjeszthet elő kérelmet a kapcsolattartásra vonatkozó határozat végrehajtása érdekében, aki bírósági vagy gyámhatósági határozat, illetve a bíróság vagy gyámhatóság által jóváhagyott egyezség alapján jogosult vagy kötelezett a kapcsolattartásra. A Ptk. 4:179. § (1) bekezdésében felsorolt egyéb személyek pedig akkor, ha a gyámhatósági eljárásban hozott határozat alapján erre jogosulttá válnak.

Ha nem a bírósági vagy gyámhatósági határozat, illetve a bíróság vagy gyámhatóság által jóváhagyott egyezség alapján jogosult vagy kötelezett, hanem a Ptk. 4:179. § (1) bekezdése szerinti kapcsolattartásra jogosult egyéb hozzátartozó nyújtja be a határozat végrehajtása iránti kérelmet, lehetőség van a kérelem visszautasítására a Pp. 176. § (1) bekezdés g) pontja alapján.

A kérelmezetti oldalon nem áll fenn eljárásjogi perbeli legitimáció, hiszen a Ptk. 4:178. § (1) bekezdése azt rögzíti, hogy a gyermeket nevelő szülő vagy más személy köteles a zavartalan kapcsolattartást biztosítani. A „más személy” fordulat miatt tételesen nem határozható meg a kérelmezettként eljáró személy. Ez egyben azt is jelenti, hogy a nem megfelelő kérelmezett megjelölése miatt hiánypótlási felhívás kibocsátásának, majd annak esetleges eredménytelenségét követően a kérelem visszautasításának nincs helye a Pp. 176. § (2) bekezdés b) pontja alapján⁸.

Álláspontom szerint a 22/A. § (2) bekezdése valóban nem zárja ki, hogy olyan személy álljon kérelmezetti oldalon, aki az alaphatározatban nem kapcsolattartásra kötelezett személy. A jogszabályhely kizárólag a kérelmező személyét határozza meg, azt nem, hogy ki állhat kérelmezetti pozícióban. Azonban a 22/B. § (4) bekezdése rögzíti, hogy a kapcsolattartásra vonatkozó határozatban foglaltak megszegésének minősül, ha a kapcsolattartásra *jogosult* vagy *kötelezett* személy valósít meg bizonyos magatartásokat. Ennek értelmezéséből arra lehet következtetni, hogy csak az tudja megszegni a kapcsolattartási szabályokat, aki a kapcsolattartást szabályozó határozatban jogosult vagy kötelezett, más személy felróhatósága nem vizsgálható. Figyelemmel arra, hogy a kapcsolattartást szabályozó határozat kérelemhez csatolása nem szükséges, a benyújtást követően a bíróság nincs abban a helyzetben, hogy kétséget kizáró módon megállapítsa a kérelmezett személy jogosulti vagy kötelezetti pozícióját. Ezáltal a kérelem visszautasítása sem támogatható ilyen esetben, álláspontom szerint az ügy érdemében kell döntenet, tehát a nem megfelelő személy megjelölése a kérelmezetti pozícióban csupán a kérelem 22/C. § (5) bekezdése szerinti kérelem érdemi elutasítását eredményezheti.

Jogalkalmazói problémaként jelentkezik a kapcsolattartásban közreműködő személyek eljárási legitimitásának kérdése. Gyakran előfordul olyan eset, hogy olyan személyek vesznek részt a kapcsolattartások megvalósulásában, akiket a kapcsolattartásra vonatkozó határozat vagy egyezség név szerint rögzít (nagyszülő, nagykorú testvér, stb.). Például a gyermek átadásánál-átvételénél

⁸ Harmat Erika-Völcsey Balázs: Új nemperes eljárás a bíróságok hatáskörében: a kapcsolattartásra vonatkozó határozat végrehajtása iránti eljárás. In: Családi Jog 2020/1. 24. old.

közreműködik egy hozzátartozó, vagy a telefonos kapcsolattartás egy harmadik személy készülékén keresztül történik.

Egyes álláspontok szerint kizárt ilyen közreműködő személyek megjelölése már magában a kapcsolattartást szabályozó határozatban is, mivel kizárólag a perben vagy gyámügyi eljárásban félként megjelenő személyek szerepelhetnek abban. A gyakorlat azonban ennél árnyaltabb, és bizonyos esetekben kivételt tesz ez alól. Gyakran megengedőbb eljárást folytat, ugyanis ha a két fél a bírósági eljárás során meg tud állapodni a részletszabályokban oly módon, hogy a kapcsolattartásban az egyik fél hozzátartozója is aktívan részt vesz, azt megfelelő körültekintést követően engedélyezheti.

A jelenlegi szabályozás kapcsán nem egyértelmű, hogy ez ellen a közreműködő személy ellen is megindítható-e az eljárás, tehát lehet-e ő kötelezettje (kérelmezettje) az eljárásnak. Amennyiben nemleges válasz adható, akkor a következő kérdés, hogy úgy kell-e tekinteni, mintha a kapcsolattartást szabályozó határozatban kötelezett fél oldalán keletkezett volna-e kötelezettségzegés, és ebben az esetben milyen felróhatósági szabályrendszer alapján járhat el a bíróság, harmadik személy által tett magatartás betudható-e egyáltalán a kérelmezett oldalán.

Felmerült a jogalkalmazás során az is, hogy akár olyan harmadik személy is kötelezhető lehet a nemperes eljárásban arra, hogy a bírósági vagy a gyámhatósági határozatban foglaltakat tartsa be vagy ne akadályozza a kapcsolattartást, aki nincs nevesítve a kapcsolattartásra vonatkozó határozatban. Ezen álláspont szerint például nem kizárt kötelezni az eljárásban a kapcsolattartásra kötelezett személy új házastársát vagy élettársát is, ha ő zavarja valamilyen módon a kapcsolattartás megvalósulását abban az esetben is, ha nem szerepel a kapcsolattartást szabályozó határozatban, ugyanis felhívható arra kérelmezettként, hogy a 22/C. § (2) bekezdés c) pontja alapján biztosítsa a gyermekkel való zavartalan kapcsolattartást.

Álláspontom szerint nem helyes jogértelmezés az, hogy a határozatban nem szereplő személyek jelennek meg a nemperes eljárásban félként. A korábban idézett 22/B. § (4) bekezdése szerint a kapcsolattartásra vonatkozó határozatban foglaltak megszegésének az minősül, ha a kapcsolattartásra *jogosult* vagy *kötelezett* szegi azt meg. Harmadik személy tehát ilyen pozícióba

nem kerülhet. Ugyanez igaz arra az esetre is, ha a harmadik személy mint kapcsolattartásban közreműködő vesz részt, hiszen ő sohasem kötelezettje az határozatban foglaltaknak. Az ő magatartását annak az oldalán kell betudni, akinek az érdekében fellép. A felróhatóság vizsgálata során pedig különös gonddal kell vizsgálni a magatartásának esetleges tényleges betudhatóságát, tehát mennyiben tekinthető a jogosult vagy kötelezett személy magatartásának.

Amennyiben a kapcsolattartás megvalósulásában olyan harmadik személy vesz részt, amely az állami szervezetrendszer része (például: családsegítő szolgálat, iskola, óvoda, bölcsőde), az általa tanúsított magatartás semmiképp sem lehet alapja a nemperes eljárás megindításának, kizárólag a kapcsolattartás szabályainak módosításához szolgálhat indokul.

II.2. A hatáskör és illetékesség

A 22/A. § (3) bekezdése szerint az eljárás járásbíróóság hatáskörébe tartozik. Az Ejhtv. miniszteri indokolása csupán annyit rögzít ezzel kapcsolatban, hogy „az eljárás járásbíróóság hatáskörébe tartozik, az illetékességi szabályok a kapcsolattartással érintett gyermek érdekeit szem előtt tartva kerültek meghatározásra”.

Az Ejhtv. kihirdetésekor az illetékességet rögzítő (4) bekezdés vagylagos illetékességi szabályt tartalmazott az alábbiak szerint: „Az eljárás lefolytatására az a bíróság illetékes, amelynek területén a kapcsolattartással érintett gyermek belföldi lakóhelye, ennek hiányában belföldi tartózkodási helye található. Az eljárásra a kapcsolattartásra jogosult lakóhelye, ennek hiányában tartózkodási helye szerinti bíróság is illetékes.”

A jogalkalmazói oldal a normaszöveg kihirdetését követően azonnal jelzéssel élt a jogalkotó felé, hogy a vagylagos illetékességi szabály bevezetése ténylegesen a gyermek érdekeivel ellentétes hatással járhat. Problémát jelentett volna, hogy a jogszabály 22/A. § (4) bekezdése szerint egy kapcsolattartási időponttal összefüggésben akár kettő vagy több illetékességgel bíró bíróságon is eljárás indulhat⁹, továbbá egy kapcsolattartásra vonatkozó határozat alapján különböző vagy azonos

⁹ Indulhatott volna például a gyermek lakó- és tartózkodási helyén, és ezzel párhuzamosan a jogosult lakó- és tartózkodási helyén is, amely lehet egyszerre egy gyámhatósági határozat esetén a nagyszülő lakóhelye és bírósági határozat esetén a szülő

kapcsolattartási időpontban különböző bíróságokon is folyhat egy időben több eljárás¹⁰. Kérdésként merült fel, hogy adott bíróság mikor és milyen módon szerzett volna tudomást a párhuzamosan folyó másik eljárásról. Egyetlen megoldást az jelentene erre a problémára, ha az illetékességet kizárólag a gyermek lakó- és tartózkodási helye határozná meg, ezért volt szükséges a jogszabály módosítása.

A jogalkotó észelve a jogalkalmazói problémát, a költségmentesség és a költségfeljegyzési jog polgári és közigazgatási bírósági eljárásban történő alkalmazásáról szóló 2017. évi CXXVIII. törvény, valamint az egyes törvényeknek az egyfokú járási hivatali eljárások megteremtésével összefüggő módosításáról szóló 2019. évi CXXVII. törvény módosításáról szóló 2020. évi I. törvény 2. §-ával még a hatályba lépést megelőzően módosította az illetékességi szabályokat, így a hatályba lépés időpontjára megoldott a probléma.

A hatályos 22/A. § (4) bekezdése alapján az eljárás lefolytatására kizárólag az a bíróság illetékes, amelynek területén a kapcsolattartással érintett gyermek belföldi lakóhelye, ennek hiányában belföldi tartózkodási helye található.

II.3. A kapcsolattartásra vonatkozó határozat végrehajtása iránti kérelem

A 22/B. § (1) bekezdése rögzíti a kapcsolattartásra vonatkozó határozat végrehajtása iránti kérelemben kötelező tartalmi kellékeit. A kérelem nem támaszt olyan szigorú követelményeket a kérelmező elé, mint a Pp. a keresetlevelet előterjesztő felperes elé. Ezt célszerűségi szempontok indokolják, mivel a családjogi eljárásokban gyakrabban előfordul a jogi képviselő nélküli eljárás. A túlzott formalizmus megkövetelése azt eredményezné, hogy a hiánypótlások száma megnövekedne, az eljárások ideje meghosszabbodna, amely pedig a gyermek érdekeivel ellentétes eredményre vezetne.

lakóhelye. Előfordulhat, hogy a nagyszülő azonos időpontban jogosult távbeszélő útján tartani a kapcsolatot a gyermekkel, amelynek biztosítására mindkét szülő köteles, és pont azon a hétvégén a különélő szülőnek van kapcsolattartásra, amely során nem biztosítja azt.

¹⁰ A jogosult szülő egy magatartás megszegése miatt a saját lakóhelye szerinti bíróságon, a kötelezett szülő egy másik magatartás megszegése miatt a gyermek lakóhelyén.

A kérelemben elsődlegesen meg kell jelölni az eljáró bíróságot és azokat az adatokat, amelyekből a bíróság illetékessége - ha az ügyben külföldi elem van, joghatósága - megállapítható. Ez lényegében megegyezik a Pp. 170. § (1) bekezdés a) pontjában, valamint 170. § (3) bekezdés b) pontjában írtakkal azzal a különbséggel, hogy míg a keresetlevélben a bíróság illetékességét megalapozó tényeket kell megjelölni, itt elégséges azokat az adatokat feltüntetni, amelyből az illetékesség megállapíthatóvá válik.

A kérelem kötelező tartalmi eleme a kérelmező neve, lakóhelye, továbbá a kérelem előterjesztésére való jogosultság jogcíme. Az ítélkezés számára nehézséget okoz, hogy a lakóhely megjelölése kötelező kellék, azonban az gyakran eltér a tényleges tartózkodási helytől vagy kézbesítési címtől. A Pp. 170. § (1) bekezdés b) pontja megköveteli a keresetlevélben feltüntetni a felperes azonosító adatait, a nemperes eljárásban ezzel szemben elegendő a kérelmező lakóhelyének feltüntetése, amely viszont alkalmas arra, hogy az eljárás lefolytatását akadályozza. Célszerű lenne ezért a jogszabályt úgy módosítani, hogy összhangba kerüljön a Pp. 7. § 3. pontjával, és szükséges lenne megkövetelni a lakóhely megjelölése mellett a tartózkodási helyet vagy a kézbesítési címet.

Több nehézséget okozott annak meghatározása is, hogy az előterjesztésre való jogosultság jogcíme szövegfordulat mit jelent. Vajon ez a kérelmezőnek a Ptk. 4:178. §-ában és 4:179. §-ában meghatározott kapcsolattartásra jogosulti minőségét jelenti-e, vagy a Pp. 170. § (1) bekezdés b) pontjában meghatározott „érvényesíteni kívánt jogot a jogalap megjelölése útján” rendelkezéséhez hasonló követelményt fogalmaz meg. E körben a joggyakorlat egységesen úgy foglalt állást, hogy a jogosultság jogcíme a Ptk. 4:178. § és 4:179. § -ában meghatározott jogosultság megjelölését jelenti. Jogi képviselő nélkül eljáró fél esetén ehhez elegendő, ha ez a kérelemből egyértelműen megállapítható. A „jogcím” az eljárásjogi perbeli legitimáció szempontjából releváns, azaz meg kell jelölni, hogy a kérelmező milyen kapcsolatban áll a kiskorú gyermekkel¹¹. Részletesebb vizsgálat abban az esetben lehet indokolt, amennyiben kérdéses, hogy milyen alapon terjesztette elő a

¹¹ Harmat Erika-Völcsey Balázs: Új nemperes eljárás a bíróságok hatáskörében: a kapcsolattartásra vonatkozó határozat végrehajtása iránti eljárás. In: Családi Jog 2020/1. 25. old.

kapcsolattartás végrehajtása iránti kérelmét a fél. A Pp. 170. § (1) bekezdés b) pontja nem alkalmazható analógia útján sem, mivel „az érvényesíteni kívánt jog” csak a kapcsolattartásra irányuló határozat „végrehajtási joga” lehet az eljárásban.

A kérelemnek tartalmaznia kell annak leírását is, hogy a kapcsolattartás megszegése milyen magatartással vagy mulasztással valósult meg vagy milyen egyéb tevékenység vagy mulasztás akadályozza vagy zavarja a kapcsolattartást. Ez a pont megegyeztethető a Pp. 170. § (2) bekezdés c) pontjával, ahol a keresetlevélben meg kell jelölni az érvényesíteni kívánt jogot és a kereseti kérelmet megalapozó tényeket. A nemperes eljárásban használt „leírás” szó megfeleltethető a tényelőadási kötelezettségnek.

Végezetül a kérelemben fel kell tüntetni a kapcsolattartásra vonatkozó határozat végrehajtásának elrendelése iránti határozott kérelmet. A legtöbb vitát ez a rendelkezés okozta a jogalkalmazói oldalon, tehát, hogy a határozott kérelem fogalmának mi feleltethető meg. Elegendő-e, ha annyit ír a kérelmező, hogy kéri a végrehajtás elrendelését, vagy pedig egyéb többletkövetelményt is szükséges támasztani.

A jogintézményt bevezető Ejhtv. 247. §-ához fűzött miniszteri indokolás szerint a „kapcsolattartásra vonatkozó határozat végrehajtása iránti kérelem tartalmát és előterjesztésének határidejét a törvény a Ptk. szabályaihoz igazítja”. A Ptk. azonban a végrehajtás kapcsán részletszabályokat nem tartalmaz, így a kérdés megválaszolásához nem nyújt támpontot.

A többségi jogalkalmazói álláspont szerint a határozott kérelemnek azt kell tartalmaznia, hogy a 22/C. § (2) bekezdés a)-c) pontja közül a kérelmező melyik elrendelését kéri a bíróságtól, azaz kérnie kell a végrehajtás elrendelésén túl az alábbiak egyikét:

- a kérelmezett a végzés kézhezvételét követően esedékes kapcsolattartásnak a kapcsolattartásra vonatkozó határozat szerinti időpontban és módon tegyen eleget,
- a kapcsolattartásra jogosultnak fel nem róható okból elmaradt kapcsolattartás pótlását a legközelebbi megfelelő időpontban, de legkésőbb hat hónapon belül biztosítsa, és megjelöli a pótlás végső határidejét vagy

- ha a kapcsolattartásnak egyéb, a kapcsolattartásra jogosultnak fel nem róható akadálya volt, annak elhárulását követően a kérelmezett biztosítsa a gyermekkel való zavartalan kapcsolattartást.

A bíróságnak elsősorban iratok alapján kell döntenie, ezért célszerű, hogy a kérelmező pontosan megjelölje, hogy a kapcsolattartás végrehajtása álláspontja szerint melyik módon a legcélszerűbb. A kérelem egyediesítése még ennek alapján is szükséges, a normaszöveg megisméltése nem elegendő a határozott kérelem előterjesztéséhez. Amennyiben a kérelmező a költségek megtérítését is kéri, úgy azt összességében is megjelölve kell előterjesztenie.

Összegezve megállapítható, hogy a bírósági joggyakorlat rendkívül szigorú követelményrendszert támaszt a határozott kérelem fogalmához.

Amennyiben ilyen egyediesített és részletes kérelmeket követel meg a kérelmezőtől a bíróság, lehetőség van-e a kérelemtől történő eltérésre? Ha nincs kötve, milyen mértékig térhet el attól? A Pp. 2. § (2) bekezdésében rögzített kérelemhez és jognyilatkozathoz kötöttség szabálya mennyiben érvényesül ebben a nemperes eljárásban, figyelembe véve a családjogi alapon nyugvó jellegét? Figyelembe kell-e venni, hogy a jogszabály a hivatalbóli bizonyítás lehetőségét biztosítja a nemperes eljárásban, nem pedig a hivatalbóli döntést?

A Pp. 2. § (2) bekezdése akkor ad lehetőséget a bíróságnak a kérelemtől való eltérésre, ha arra a törvény eltérő rendelkezése felhatalmazást ad. Ez tehát azt jelenti, hogy a bíróság a per folyamán olyan kérdésben, amelyre vonatkozóan a felek nem terjesztettek elő kérelmet, nem dönthet. E szigorú szabály alól néhány kivétel akad, amikor a bíróság a felek arra irányuló kérelme hiányában is hivatalból dönt a per folyamán valamely kérdésben.¹²

¹² Például a bíróság a kártérítés módjának meghatározásánál nincs kötve a károsult kérelméhez; a kártérítésnek azt a módját nem alkalmazhatja, amely ellen valamennyi fél tiltakozik. [Ptk. 6:527. § (3) bekezdés] vagy a közös tulajdon megszüntetése iránt indított perekben a bíróság nincs kötve a felek kérelméhez; a közös tulajdon megszüntetésének azt a módját alkalmazza, amely a legcélszerűbb, és amely egyik félre nézve sem méltánytalan. Ha azonban a közösség megszüntetésének valamelyik módja ellen valamennyi tulajdonostárs tiltakozik, ezt a megoldási módot nem alkalmazhatja, mert a tulajdonostársak egyező akaratnyilvánításának figyelmen kívül hagyása a tulajdonostársak rendelkezési jogával ellenkezően (BH2014. 241. I.).

A jogalkalmazók egy része szerint ilyen esetben alkalmazandó a Pp. 2. § (2) bekezdése, amely alapján a bíróság kötve van a kérelemhez, a másik része szerint a családjogi jelleg okán a gyermek legfőbb érdeke miatt lehetőség van a kérelemtől való eltérésre. Utóbbi érvelést azért nem tartom helyesnek, mivel a Pp., illetve az egyéb törvények kifejezetten rögzítik azokat az esetköröket, amikor erre lehetősége van a bíróságnak, a Bnpt. pedig ilyen felhatalmazást nem tartalmaz.

A probléma megoldását az jelentené, ha a kérelem előterjesztésének szigorú követelményrendszerét fellazítaná a gyakorlat, elegendőnek tartaná határozott kérelemként a 22/C. § (2) bekezdés első mondatában írtakat, és az a)-c) pontok szerinti felhívások iránti kérelmek már csak kiindulási pontként jelennének meg a beadványokban. Előfordulnak olyan esetek, amikor a 22/C. § (2) bekezdés a)-c) pontjában írt felhívások közül nem mindegyik alkalmazható, és ennek téves kérelmezői megjelölése esetén a Pp. 2. § (2) bekezdésének szigorú szabálya miatt a bíróság nem térhet el, ahhoz kötve van. Hiába állnak fenn a végrehajtás elrendelésének feltételei és lenne alkalmazható az egyik felhívás, ha azt a kérelmező helytelenül jelöli meg.

A megengedőbb értelmezés szerint tehát csak azt kell kérnie a kérelmezőnek, hogy a bíróság rendelje el a kapcsolattartásra vonatkozó határozat végrehajtását. Az eljáró bíróságnak az eset összes körülményéből kellene következtetnie arra, hogy a 22/C. § (2) bekezdés a)-c) pontjai közül melyikre, milyen tartalommal hívja fel a kérelmezettet. Álláspontom szerint az eljárás célja ezt a jogértelmezést támasztja alá.

II.4. A költségek viselése iránti kérelem

A 22/B. § (2) bekezdése alapján a kérelmező a kapcsolattartásra vonatkozó határozat végrehajtása iránti kérelemben kérheti, hogy a bíróság kötelezze a kérelmezettet a kapcsolattartás megszégése folytán keletkezett igazolt költségeinek viselésére,

A joggyakorlat megosztott volt abban a kérdésben is, hogy vonatkozhat-e a kérelem kizárólag a költségek viselésére, illetve milyen eljárást kell lefolytatni a költség viselésére irányuló kérelem esetén, lehetséges-e részdöntést hozni.

A 22/B. § (2) bekezdése kifejezetten úgy rendelkezik, hogy a végrehajtás elrendelése iránti kérelemben kérhető a költségviselésre kötelezés, tehát a nemperes eljárásban önállóan - a kapcsolattartás végrehajtása iránti kérelem nélkül - nem terjeszthető elő ilyen kérelem. Mivel önállóan nem terjeszthető elő a költségviselésre kötelezés iránti kérelem, tehát ez csupán része a kapcsolattartás végrehajtása iránti kérelemnek.

A kérelem egyes részei elkülönült elintézésének problémája elsőként a hiányosságok pótlása körében merülhet fel. Mi a teendő abban az esetben, ha a beadvány a kapcsolattartás végrehajtásának elrendelése iránti kérelem részében hiánytalan, de a költségviselésre kötelezés iránti kérelem részében hiányos, mert például a kérelmező nem igazolta a költség összegét, illetőleg a kapcsolattartás megszegésével való okozati összefüggését. A 22/B. § (2) bekezdése a költségviselésre kötelezés iránti kérelemmel kapcsolatosan „igazolt költségek”-et említ, amiből az következik, hogy már magából a kérelemből, illetve mellékleteiből ki kell tűnnie azoknak a tényeknek, amelyek a költség felmerülését és összegét alátámasztják.

A Pp. 115. § (1) bekezdése alapján, ha a beadvány nem felel meg a törvény rendelkezéseinek, a bíróság hiánypótlásra hívja fel a felet. A beadványok egységes elintézésének elvéből következően nincs helye a beadvány érdemi elintézésének mindaddig, amíg annak hiányosságait teljeskörűen nem pótolta. Ebből következően, ha a költségviseléssel kapcsolatosan hiánypótlás elrendelése szükséges, mindaddig nincs helye a kapcsolattartás végrehajtása körébe eső intézkedésnek sem, amíg a hiánypótlásra meghatározott határidő nem telt el.

A Pp. 115. § (4)-(6) bekezdései rendezik a hiánypótlás vagy annak elmulasztása jogkövetkezményeit. Eszerint, ha a költségviselés körében a hiánypótlásra való felhívás részben vagy egészben eredménytelen volt, a beadványt a hiányos tartalma szerint kell elintézni: a hiányosságban eredetileg sem szenvedő végrehajtás elrendelése vonatkozásában, illetőleg a költségviselésre kötelezés körében, ha annak van hiányossággal nem érintett része.

II.5. A kérelem előterjesztésére nyitva álló határidő

A 2022. december 31. napjáig hatályos rendelkezés szerint a 22/B. § (3) bekezdése alapján a kérelmet a kapcsolattartásra vonatkozó határozatban foglaltak megszegésétől vagy annak a kérelmező tudomására jutásától számított 30 napon belül lehetett előterjeszteni. A határidőt az elmaradt kapcsolattartás pótlása esetén a kapcsolattartás pótlására megállapított legközelebbi megfelelő időpont lejártától kell számítani.

2023. január 1. napjától ez akképp módosult, hogy a kérelmet a kapcsolattartásra vonatkozó határozatban foglaltak megszegésétől vagy annak a kérelmező tudomására jutásától számított 30 napon belül lehet előterjeszteni. *A határidőt megtartottnak kell tekinteni, ha a kérelmet legkésőbb e határidő utolsó napján ajánlott küldeményként postára adták.* A határidőt az elmaradt kapcsolattartás pótlása esetén a kapcsolattartás pótlására megállapított legközelebbi megfelelő időpont lejártától kell számítani.

A joggyakorlat számára 30 napos kérelem előterjesztési határidő vizsgálata és az annak elmulasztása esetén követendő eljárás okozta a legnagyobb problémát, az még jelenleg is ellentmondásos területnek tekinthető.

Az első kérdés, hogy a 30 napon előterjesztési határidő elmulasztása miatt a kérelem visszautasításáról [Pp. 176. § (1) bekezdés i) pont] vagy a kérelem (érdemi) elutasításáról [Bnpt. 22/C. § (5) bekezdés] kell-e rendelkezni? A 30 napos határidő hogyan értelmezendő, ez jogvesztő határidő-e?

Abban egységesnek tekinthető álláspont alakult ki, hogy a kérelem előterjesztési határidő anyagi jogi természetű, tehát a kérelemnek a határidő utolsó napján meg kellett érkeznie a bírósághoz. A kérelem benyújtási határidejét a fél - jogszabály eltérő rendelkezése hiányában - elmulasztja akkor is, ha a kérelmet a határidő utolsó napján ajánlott küldeményként postára adja. A Mód2. tv. azonban beiktatott egy új mondatot 2023. január 1. napjától a hivatkozott rendelkezések közé, és a törvény indokolásában külön kitért erre a kérdéskörre: „az eljárás megindítására vonatkozó határidő

eljárásjogi határidőnek tekintendő”. Tehát a jogalkotó a kialakult joggyakorlati elvekkel szemben, lényegében ellentétes irányba terelte a jogértelmezést.

Ez így azonban nem elégséges szabályozás, mert a 4/2003 PJE Indokolás V. pontja alapján - amely az 1/2017. PJE szerint 2018. január 1. napjától is alkalmazandó - az a döntő, hogy a bírósági eljárás kezdeményezése hol helyezkedik el az igényérvényesítés folyamatában. Azaz a határidő - jellege miatt - anyagi jogi határidő marad, ellenkező esetben a határidő elmulasztása még kérelmezetti nyilatkozat esetén sem eredményezhetné a kérelem elutasítását. A Bpnt. 22/B. § (3) bekezdése megalkotásának eredeti céljával teljesen ellentétes az indokolásában megfogalmazott cél. Az eredeti koncepció szerint itt egy elévülési jellegű határidő került szabályozásra, amely elmulasztása esetén a kérelem elutasítandó. Ha a módosítás ezt a határidőt eljárásjogi határidővé kívánja alakítani, úgy a szabály funkciótlan lesz, hiszen az elmulasztása nem eredményez szankciót, mert arra a Pp. 176. § (1) bekezdés i) pontja nem terjed ki. Erre tekintettel célszerűbb lett volna, ha a jogszabály kimondaná, hogy jogvesztő vagy nem jogvesztő határidőnek tekinthető a kérelem előterjesztésére nyitva álló 30 nap.

A módosítást megelőzően az irányadó álláspont szerint¹³ a bíróság lefolytatja az eljárást, és érdemben dönt a kérelemről, azaz a 22/C. § (5) bekezdése alapján a kérelmet elutasítja azon az alapon, hogy a kérelmet a kapcsolattartásra vonatkozó határozatban foglaltak megszegésétől vagy annak a kérelmező tudomására jutásától számított 30 napon belül lehet előterjeszteni. Alapját a 4/2003. számú Polgári Jogegységi Határozat alkalmazása adja, amely szerint ha a keresetlevél késedelmes benyújtása nem vezet jogvesztésre, és a jogszabály a mulasztás orvoslására nem ír elő igazolást, a mulasztás jogkövetkezményéről az ellenérdekű fél elévülési kifogása alapján az ügy érdemében hozott ítéletben kell döntenie. A jogegységi határozat rögzíti, hogy a kifejtettek irányadóak a bírósági nemperes eljárás megindítására előterjesztett kérelemre is. Így ha a 30 napos határidőn túl terjeszti elő a kérelmet a kérelmező, a bíróságnak az ügy érdemében kellett döntenie, mivel az időmúlás a kérelem elévülésére vezet, az elévült követelést bírósági úton érvényesíteni nem lehet. E rendelkezés azonban nem létesít perakadályt. Amennyiben a jogszabály a kérelem előterjesztésére úgy ír elő

¹³ Harmat Erika-Völcsey Balázs: Új nemperes eljárás a bíróságok hatáskörében: a kapcsolattartásra vonatkozó határozat végrehajtása iránti eljárás. In: Családi Jog 2020/1. 27. old.

határidőt, hogy elmulasztásához nem fűzi a jogvesztés következményét, a mulasztás kimenthető. Ez a határidő anyagi jogi jellegén nem változtat.

A gyakorlatban felmerült az a kérdés is, miként kell kezelni azokat a kérelmeket, amelyek több, különböző időpontban megvalósult magatartásra (tevékenységre) alapítottan tartalmaznak végrehajtás elrendelése iránti kérelmet, és legalább egy esetben a kérelem előterjesztésére biztosított 30 napos határidő eltelt¹⁴. Az egyik álláspont szerint a bíróságnak hiánypótlást kell elrendelnie, amelynek keretében a kérelmező a kérelmét módosíthatja. Amennyiben a kérelmező a kérelmét fenntartja, a Pp. 176. § (2) bekezdés c) pontja és (3) bekezdése alapján vissza kell utasítani a kérelmet. Álláspontom szerint azonban ilyen esetben a kérelmet be kell fogadni, mivel a hivatkozott 4/2003. számú Polgári Jogegységi Határozat iránymutatása szerint kell eljárni, és részben érdemi elutasító határozatot kell hoznia a bíróságnak.

III. A felróhatóság vizsgálata

A 22/B. § (4) bekezdése szerint a kapcsolattartásra vonatkozó határozatban foglaltak megszegésének minősül, ha a kapcsolattartásra jogosult vagy kötelezett neki felróható okból

- határidőben nem tesz eleget kapcsolattartási kötelezettségének,
- a határozatban megállapított határidő alatt nem pótolja az elmaradt kapcsolattartást,
- a kapcsolattartást kellő indok nélkül akadályozza vagy
- egyéb módon megghiúsítja a gyermekkel való zavartalan kapcsolattartást.

A 22/B. § (4) bekezdés a)-c) pontjai egyértelműen azonosítható tevékenységet követelnek meg, mint a kapcsolattartás megszegését jelentő magatartás vagy mulasztás, azonban a d) pont egy általánosabb, nyitott törvényi tényállást fogalmaz meg („egyéb módon”), amely kapcsán a bíróságnak esetről esetre kell mérlegelnie, hogy megghiúsították-e a zavartalan kapcsolattartást. Ez a különbségtétel vélhetően azzal is összefüggésben áll, hogy a 22/B. § (4) bekezdés a)-c) pontjában írt magatartás vagy mulasztás kizárólag a kapcsolattartás megszegését eredményezheti, míg a d) pontja

¹⁴ Márton Andrea: A gyermekkel való kapcsolattartásra vonatkozó határozat végrehajtása iránti új bírósági eljárás első gyakorlati tapasztalatai 5-6. old. Letöltve: <https://www.jogiforum.hu/publikaciok/1100> 2021.03.11.

kizárólag a zavartalan kapcsolattartás meghiúsítását jelentő aktív vagy passzív viselkedést szankcionálja¹⁵.

Ezzel szemben a Gyer. 33. § (2) bekezdése annyit rögzített, hogy a gyermek fejlődését veszélyezteti, ha a kapcsolattartásra jogosult vagy a kapcsolattartásra kötelezett a kapcsolattartást rendező egyezségben, illetve a kapcsolattartásra vonatkozó határozatban foglaltaknak önhibájából ismételten nem vagy nem megfelelően tesz eleget, és ezáltal nem biztosítja a zavartalan kapcsolattartást. 2020. február 29. napjáig tehát a gyámhatóságnak ezeknek a körülményeknek a fennállását kellett vizsgálnia.

A 22/B. § (4) bekezdés a)-d) pontjai szerint a bíróságnak összetettebb körben kell mérlegelnie a kapcsolattartásra vonatkozó határozatban foglaltak esetleges megszegését. Ez pedig szükségszerűen felveti a kérdést, hogy ez a komplexebb viszonyítási pont bonyolultabb döntési folyamatot eredményez-e a nemperes eljárásban¹⁶.

A 22/B. § (4) bekezdésében rögzíti, hogy a kapcsolattartásra vonatkozó határozatban foglaltak megszegésének minősül, ha a kapcsolattartásra jogosult vagy kötelezett neki felróható okból nem tesz eleget az ott felsorolt kötelezettségeinek, illetve felróható módon bizonyos jogszabályban meghatározott magatartásokat tanúsít. Megállapítható, hogy az új szabályozással egy tisztán anyagi jogi fogalom - felróhatóság - került a túlnyomórészt eljárásjogi szabályokat tartalmazó jogszabályba. Az ott megfogalmazott felróhatósági formula értelmezése a jelenlegi jogalkalmazási gyakorlat legnagyobb kihívásának tekinthető, hiszen a nemperes eljárások központi eleme lett annak vizsgálata, hogy a kérelmezetti - illetve jogosulti - oldalon álló fél felróható módon járt-e el. Szükségszerű a felróhatóság fogalom részletes elemzése, azonban annak terjedelme meghaladja jelen tanulmány kereteit.

¹⁵ Harmat Erika-Völcsey Balázs: Új nemperes eljárás a bíróságok hatáskörében: a kapcsolattartásra vonatkozó határozat végrehajtása iránti eljárás. In: Családi Jog 2020/1. 25. old.

¹⁶ Harmat Erika-Völcsey Balázs: Új nemperes eljárás a bíróságok hatáskörében: a kapcsolattartásra vonatkozó határozat végrehajtása iránti eljárás. In: Családi Jog 2020/1. 26. old.

IV. A bíróság eljárása

IV.1. Az eljárási szabályok utólagos korrekciója

A kihirdetéskor a 22/C. § (1) bekezdésének szövege csupán annyit tartalmazott a bíróság eljárásával kapcsolatban, hogy a bíróság a kapcsolattartásra vonatkozó határozat végrehajtásának elrendelése tárgyában szükség esetén meghallgatást tart. A meghallgatásra szabályszerűen megidézetteknek a távolmaradása a meghallgatás megtartását és a végrehajtás elrendelése tárgyában való döntés meghozatalát nem gátolja.

A joggyakorlat számos problémára felhívta a jogalkotó figyelmét, amely azt eredményezte, hogy a Módtv. 86. §-a 2020. július 16. napjától több helyen módosította a Bnpt.-ét, amely során maradéktalanul figyelembe vette a jogalkalmazói tapasztalatokat. Kiegészítette a normaszöveget egy harmadik és negyedik mondattal: „A bíróság az általa szükségesnek talált bizonyítást hivatalból is elrendelheti. A kérelem elbírálása során a bíróság soron kívül jár el.”

A Mód2. tv. ismételt módosításokat eszközölt a 22/C. § (1) bekezdésében, és kimondta, hogy „bizonyítás felvételének - amelyet a bíróság hivatalból is elrendelhet - csak akkor van helye, ha a kérelem e nélkül nem bírálható el”. A törvény az indokolásában kiemelte, hogy „az eljárás célja a kapcsolattartást rendező határozat végrehajtása, amelynek során csak kivételes esetben kerülhet sor bizonyításra. Ha kivételesen mégis szükséges bizonyítást felvenni a végrehajtás iránti kérelem elbírálása érdekében, akkor azt a bíróság hivatalból is elrendelheti”.

Az ítélezési gyakorlat megosztott volt a hivatalbóli bizonyítás lehetőségének megítélésében. Mindenképp szükséges volt ennek jogalkotói rendezése. Ugyanis a hivatalbóli bizonyítás hiányában az eljárásban a Pp. 203. § (2) bekezdése és 266. § (1) bekezdése alkalmazható volt, amely miatt a felhívásra nem nyilatkozó kérelmezettel szemben mindig marasztaló határozatot kellett hozni, azonban ez egyértelműen szembement a gyermek érdekeivel.

A soron kívüliség indoka, hogy a Ptk. 4:2. §-ában meghatározott gyermeki érdekek és jogok fokozott védelemben részesülhessenek. A soron kívüliség kimondásának hiányában az általános ügyintézési határidők voltak érvényesek, amely a gyermek érdekével ellentétes volt.

A Módtv. indokolása rögzítette, hogy „a személyi állapotot érintő perekben - amelyek magunkban foglalják a gondnoksági pereket, a házassági pereket, a származási pereket, a szülői felügyelettel kapcsolatos pereket és az örökbefogadás felbontásával kapcsolatos pereket - a bíróság az általa szükségesnek talált bizonyítást hivatalból is elrendelheti. A kapcsolattartásra vonatkozó határozat végrehajtása iránti nemperes eljárás során a bíróság a gyámhatóság vagy a bíróság által a kapcsolattartásra vonatkozó határozatban, továbbá a gyámhatóság vagy a bíróság által jóváhagyott kapcsolattartást rendező egyezségben foglaltak megszegése esetén a kapcsolattartásra vonatkozó határozatban foglaltak végrehajtásának elrendelése tárgyában dönt. Erre figyelemmel és a jogintézmény sajátosságaira tekintettel indokolt, hogy hivatalbóli bizonyításnak helye legyen ebben a nemperes eljárásban is. Minderre tekintettel a törvény rögzítette a 22/C. § (1) bekezdés módosításával, hogy a bíróság az általa szükségesnek tartott bizonyítást hivatalból is elrendelheti. Emellett a 22/C. § (1) bekezdésének a törvény szerinti módosítása kimondta, hogy a kérelem elbírálása során a bíróság soron kívül jár el. A soron kívüli eljárás elrendelésének indoka, hogy a gyermeki érdekek és jogok fokozott védelmi igénye úgy érvényesülhet, ha a végrehajtás elrendelésére - ha annak feltételei fennállnak - a lehető legrövidebb időn belül sor kerül”.

IV.2. A bíróság eljárására vonatkozó szabályok

Az általános polgári nemperes eljárásoknak a peres eljáráshoz képest alapvetően eltérő céljával, azok egyszerűsített, gyorsított jellegével magyarázhatók a könnyített eljárási szabályok megalkotása. Az eljárások jellemzően nem kontradiktórius természetűek, nem jogvita eldöntésére irányulnak, vagyis jellemzően nincs az eljárásban ellenérdekű személy, és a bíróság által lefolytatott bizonyítás is alapvetően okirati bizonyítékon alapul, amelyben nem jellemző a felek meghallgatása, és kivételesnek tekinthető meghallgatás tartása. Az új jogintézmény azonban nem ilyen, hanem éppen ezzel ellentétes természetű.

Az esetek nagy részében tartanak a bíróságok meghallgatást. Ekkor ugyanis a bíróság a közvetlenség elve segítségével győződhet meg a kérelemben foglaltak alaposágáról, a felek meghallgatása által pedig megalapozottabb, a kapcsolattartásra jogosult és kötelezett, valamint a kapcsolattartással érintett gyermek érdekét is jobban szem előtt tartható döntést hozhat¹⁷.

Ha a bíróság nem tart meghallgatást, mindenképp szükséges a kérelemben foglaltakra nyilatkoztatni a kérelmezettet, azonban ennek eljárási rendjét a törvény nem szabályozza. Az eljárásban a kontradiktórius eljárás lehetőségét a tisztességes eljáráshoz való jog követelménye tükrében biztosítani kell: ezért lehetőséget kell adni a Pp. 110. § (2) bekezdés rendelkezései alapján a kérelmezett számára nyilatkozata megtételre.

A Pp. 110. § (2) bekezdésére figyelemmel a bíróságnak a hiánytalan kérelmet ki kell adnia a kérelmezettnek, rövid határidőt biztosítva a nyilatkozattételre, amelynek a határidejére az eljárás speciális jellegére tekintettel 8 vagy legfeljebb 15 nap elegendőnek számít. Mivel a jogszabály nem írja elő kötelező jelleggel a meghallgatás tartását, így nem kell minden esetben meghallgatást tartani, a döntés az iratok alapján meghozható. A határidő elteltét követően a rendelkezésére álló adatok alapján a bíróságnak döntenie kell, hogy elrendeli-e a végrehajtást, vagy elutasítja a kérelmet.

Nem lehetséges általánosságban meghatározni, hogy mikor kell meghallgatást tartani, azt mindig az adott ügy adatai alapján az eljáró bírósági titkár vagy bíró dönti el. A meghallgatás minden esetben arra terjedhet ki, hogy fennállnak-e a végrehajtás elrendelésének a feltételei, azaz a 22/B. § (4) bekezdése szerinti esetek valamelyike megállapítható-e.

IV.3. A bizonyítás

Figyelemmel a Módtv.-el bevezetett hivatalbóli bizonyítás lehetőségére, kizárólag a Pp. 203. § (1) bekezdés b) pontjában rögzítettek alkalmazhatók a nyilatkozatok kapcsán, amely szerint az

¹⁷ Harmat Erika-Völcsey Balázs: Új nemperes eljárás a bíróságok hatáskörében: a kapcsolattartásra vonatkozó határozat végrehajtása iránti eljárás. In: Családi Jog 2020/1. 27. old.

nyilatkozat elmaradásával úgy kell tekinteni, hogy a fél kérelme vagy ellennyilatkozata megalapozásához nem kíván, illetve nem tud az érintett perfelvételi nyilatkozat szerinti tényállítást, jogállítást, kérelmet, bizonyítékot vagy bizonyítási indítványt előterjeszteni.

A Mőd2. tv. szerint a „bizonyítás felvételének - amelyet a bíróság hivatalból is elrendelhet - csak akkor van helye, ha a kérelem e nélkül nem bírálható el”. Ha kivételesen tehát szükséges bizonyítást felvenni a végrehatás iránti kérelem elbírálása érdekében, akkor azt a bíróság hivatalból is elrendelheti.

Amennyiben a mulasztó kérelmezett elismerő nyilatkozatot tesz, nincs további bizonyítás, kérelemnek helyt adó végzéssel befejezhető az eljárás. Ha a kérelmezett vitatja a 22/B. § (4) bekezdésében foglaltakat vagy nem tesz nyilatkozatot, akkor a bíróságnak vizsgálnia kell, hogy a kapcsolattartásra jogosult vagy kötelezett felróható okból határidőben miért nem tett eleget a kapcsolattartás kötelezettségének; megadott határidő alatt miért nem pótolta az elmaradt kapcsolattartást; kellő indok nélkül miért akadályozta vagy egyéb módon hiúsította meg a zavartalan kapcsolattartást.

Ha a tények, körülmények a kérelem és az ellenkérelem alapján megállapíthatóak (például a kérelemhez csatolt okirat /orvosi igazolás/ alapján), akkor is az eljárás befejezhető kérelemnek helyt adó vagy elutasító végzéssel.

Ha nem állapítható meg iratokból a felróható magatartás és a 22/B. § (4) bekezdésében írt okok bármelyikének megvalósulása a kérdéses, akkor szükség esetén meghallgatást kell tartani. Ha a vitás tények, körülmények így tisztázhatóak, akkor az eljárás befejezhető kérelemnek helyt adó vagy kérelmet elutasító végzéssel.

A bizonyítás a kérelmező oldalán a 22/B. § (4) bekezdés a-d) pontjaiban írt kérelmezetti magatartások igazolására, a kérelmezett oldalán pedig a „neki felróható ok” kimentésére terjedhet ki.

A bizonyítást az ügy összes körülményei alapján célszerű lefolytatni, okiratok benyújtását kell megkövetelni, és a lehető legkevesebb számú meghallgatáson tanúbizonyítást fogatosítani.

Igazságügyi szakértő kirendelésére kivételes esetben kerülhet sor, ennek csak elvi lehetősége áll fenn. Ha szakértői bizonyítás szükséges, a magánszakértőt kizáró rendelkezés folytán a Pp. 306. §-a szerinti, más eljárásban kirendelt szakértő alkalmazása a legcélszerűbb, mégpedig a végrehajtással érintett, a bíróság vagy a gyámhatóság által a kapcsolattartás szabályozásának eldöntése során kirendelt szakértő véleményének beszerzése.

A széles körű bizonyítás a jogintézmény céljával ellentétes lenne, egyrészt a kellő gyorsaság ellen hatna, másrészt a felek között újabb vitákat generálna vagy azokat elmélyítené, tekintettel kell lenni az eljárás céljára: a kiskorú gyermek érdekében a kapcsolattartásra vonatkozó határozatban foglaltak végrehajtására, azaz, hogy a kapcsolattartás minél előbb ténylegesen megvalósulhasson.

Vélelmezhető, hogy a kérelmezettek többnyire arra hivatkoznak, hogy a gyermek számára a kérelmezővel való kapcsolattartás fizikai, illetve lelki megrázkódtatással járna, ezért nem tartja be a kapcsolattartásra vonatkozó határozatban foglaltakat, és ezzel lényegében a kapcsolattartás megváltoztatására irányuló igényét juttatja kifejezésére. Ez a kérdés csak szélesebb bizonyítási eljárás eredményeként dönthető el, ami végeredményben a kapcsolattartás megváltoztatása vagy szülői felügyeleti jog gyakorlásának újrendezése iránti peres eljárást alapoz meg. A nemperes eljárásnak azonban ennek az igénynek az elbírálása nem lehet feladata, hiszen a szakértői bizonyítás vagy a több tanú részvételével folytatott meghallgatás az eljárás időtartamát indokolatlanul meghosszabbítaná. Az eljárás gyorsasága pedig mind a kapcsolattartással érintett gyermek érdekének és jogainak fokozott védelmét, mind a kapcsolattartásra jogosult, illetve kötelezett érdekét szolgálja¹⁸.

Amennyiben a bíróság részéről eljáró bíró a beszerzett bizonyítási eszközök alapján úgy ítéli meg, hogy a jogerős gyámhatósági határozat vagy bírósági ítélet, vagy egyezséget jóváhagyó végzés megszületését követően olyan új körülmények merülnek fel, amelyek széles körű bizonyítást igényelnek, ez túlmutat a kapcsolattartás végrehajtásának keretein, tájékoztatni kell a felet arról, hogy a Ptk. 4:181. § (4) bekezdése alapján a kapcsolattartás megváltoztatása iránti pert indíthat.

¹⁸ Harmat Erika-Völcsey Balázs: Új nemperes eljárás a bíróságok hatáskörében: a kapcsolattartásra vonatkozó határozat végrehajtása iránti eljárás. In: Családi Jog 2020/1. 28. old.

Ugyan egyes álláspontok szerint¹⁹ ilyen esetben lehetőség van a kapcsolattartás végrehajtására irányuló eljárás felfüggesztésére a 22/E. § (1) bekezdés b) pontja - 14. életévét betöltött gyermek esetében - vagy a Pp. 123. § (1) és (2) bekezdése - 14. életévét nem betöltött gyermek esetében - alapján, azonban álláspontom szerint ez téves gyakorlat. Egy érvényes és a felek által alkalmazandó szabályokat tartalmazó kapcsolattartásra vonatkozó határozat utólagos megváltoztatása nem eredményezheti egy korábban keletkezett magatartás következményeinek elenyészését. Indokolatlan és az eljárás céljával ellentétes gyakorlat az eljárás felfüggesztése abban az esetben, ha az állapítható meg, hogy a bizonyítás alapján a kapcsolattartás megváltoztatása iránti eljárás megindítása indokoltnak tűnik.

Ha a felróható magatartás tanúsítása vagy a 22/B. § (4) bekezdésében foglaltak nem állapíthatóak meg, akkor lehetőség van a meghallgatás elhalasztására és további bizonyítás lefolytatására, majd azt követően hozza meg a bíróság a végzését. A bizonyítási érdek szabályaira a Pp. 265. § (1) bekezdése az irányadó, a kimentés oly módon lehetséges, hogy aki megszegte a kapcsolattartási szabályokat, az bizonyítsa, hogy nem volt részéről felróható és megszegő a magatartás.

V. A bíróság döntése

A 22/C. § (2) bekezdése alapján ha a bíróság megállapítja, hogy a kérelmezett megszegte a kapcsolattartásra vonatkozó határozatban foglaltakat, elrendeli a végrehajtást. A bíróság a végrehajtást elrendelő végzésben a kérelmezettet felhívja, hogy

a) a végzés kézhezvételét követően esedékes kapcsolattartásnak a kapcsolattartásra vonatkozó határozat szerinti időpontban és módon tegyen eleget,

¹⁹ Harmat Erika-Völcsey Balázs: Új nemperes eljárás a bíróságok hatáskörében: a kapcsolattartásra vonatkozó határozat végrehajtása iránti eljárás. In: Családi Jog 2020/1. 28-29. old.

b) a kapcsolattartásra jogosultnak fel nem róható okból elmaradt kapcsolattartás pótlását a legközelebbi megfelelő időpontban, de legkésőbb hat hónapon belül biztosítsa, és megjelöli a pótlás végső határidejét vagy

c) ha a kapcsolattartásnak egyéb, a kapcsolattartásra jogosultnak fel nem róható akadálya volt, annak elhárulását követően biztosítsa a gyermekkel való zavartalan kapcsolattartást.

A (3) bekezdés szerint a végrehajtást elrendelő végzésben figyelmeztetni kell a kérelmezettet a felhívás önhibából történő nemteljesítésének 22/D. § (2) bekezdése szerinti jogkövetkezményeire.

A (4) bekezdés értelmében a bíróság erre irányuló kérelem esetén a 22/A. § (1) bekezdése szerinti végzésében kötelezi a kérelmezettet a kapcsolattartásra vonatkozó határozatban foglaltak megszegése folytán keletkezett igazolt költségek viselésére. A költségek viselésére kötelezés körében előterjesztett fellebbezésnek halasztó hatálya van.

Az (5) bekezdés szerint a kapcsolattartásra vonatkozó határozat végrehajtása elrendelésének feltételei nem állnak fenn, a bíróság a kérelmet elutasítja. A végzés ellen fellebbezésnek van helye.

V.1. A szabályok utólagos korrekciója

A joggyakorlat a bíróság döntésével kapcsolatban is számos problémára felhívta a jogalkotó figyelmét, amely azt eredményezte, hogy a Módtv. 86. §-a 2020. július 16. napjától ebben a részében is módosította a Bnpt.-ét oly módon, hogy a 22/C. § (3) bekezdésének - valamint a 22/D. § (2) bekezdésének - átszövegezésével rögzítette, hogy a kérelmezettet a felhívás *önhibából* történő nemteljesítésének jogkövetkezményeire kell figyelmeztetni.

A jogalkalmazói bizonytalanság indoka az volt, hogy egy meghatározott cselekmény végrehajtása iránti végrehajtási eljárásban a Vht. 173. § (1) bekezdése szerint a végrehajtó ellenőrzi a kötelezett önkéntes teljesítését. Azonban ez a vizsgálat ebben a nemperes eljárásban elmarad, tehát a bíróság egy kérelmezői bejelentés esetén automatikusan elrendelte az eljárás második szakaszát, ami súlyos jogsérelemhez is vezethetett.

A jogalkalmazói álláspont szerint a teljesítés elmaradásának bejelentése esetén az ellenérdekű felet mindenképp nyilatkoztatni szükséges, hiszen a Pp. 110. § (2) bekezdése alkalmazandó ekkor is. Kérdésként merült fel, hogy ellentétes előadások esetén miként döntsön a bíróság? Szükséges lenne ebben az esetben bizonyítékok csatolására felhívni a feleket, azonban a második szakaszban a felróhatóságot már nem vizsgálhatja a bíróság. Mégis szükséges mércét felállítani, hogy a mely okból elmaradt önkéntes teljesítést lehetne szankcionálni, mivel nem szabad objektivizálni az eljárás ezen szakaszát sem, a kérelmező - akár rosszhiszeműnek minősíthető - bejelentésétől önmagában nem lehetséges egy súlyos jogkövetkezményt alkalmazni. Számos olyan eset merülhet fel ugyanis, amikor a kérelmezetten kívülálló ok miatt hiúsul meg a teljesítés, például maga a kérelmező utasítja azt vissza, és ennek ellenére megindítja az eljárás második szakaszát. Ebben az esetben automatikus szankciókat alkalmazni pedig méltánytalan jogkövetkezmény lenne.

A kodifikáció során értékelték ezt az álláspontot is, ezért azokat a jogszabályhelyeket, amelyeknél az önkéntes teljesítésre történő felhívás és annak elmaradásának jogkövetkezménye szerepel, az „önhiba” jogi fogalmának hangsúlyozásával pontosította azt. A Módtv. indokolása szerint ha a bírósági felhívásban foglaltakat nem teljesíti a kérelmezett, „úgy a bíróság különböző intézkedéseket tesz, pl. pénzbírságot szabhat ki vagy akár feljelentést tehet kiskorú veszélyeztetése vagy kiskorúval való kapcsolattartás akadályozása miatt. Tekintettel arra, hogy előfordulhat olyan eset, amikor a kérelmezetten kívülálló ok miatt hiúsul meg az önkéntes teljesítés, a módosítás a 22/C. § (3) bekezdésében és 22/D. § (2) bekezdésében rögzíti, hogy a bíróság a jogkövetkezményeket akkor alkalmazza, ha a teljesítés önhibából marad el”.

V.2. A döntés tartalma

A kérelem beérkezése után a bíróság döntésével a 22/C. §-a alapján megállapítja, hogy a kérelmezett megszegte-e a kapcsolattartásra vonatkozó határozatban foglaltakat. Megalapozott kérelem esetén a megszegésre vonatkozó megállapítási rész a rendelkező részben nem szerepel, csupán indokolásra tartozó megállapításnak tekinthető. Ennek alapja, hogy az ítélkezési gyakorlat szerint a rendelkező

rész megállapítást nem tartalmaz, ha emellett egyidejűleg kötelezést is rögzít²⁰. A bíróság ezáltal a rendelkező részben elrendeli a végrehajtást vagy elutasítja a kérelmet.

A végzés rendelkező részének konkrét és részletes felhívást kell tartalmaznia a kérelmezett irányába. A felhívásnak pontosnak és mindkét fél számára érthetőnek és követhetőnek kell lennie. A felhívás szövegezése azonban a legvitatottabb kérdésköre az eljárásnak.

A 22/C. § (2) bekezdés a) pontja szerinti felhívás alapján a kérelmezettnek a kézhezvételt követő legközelebbi esedékes kapcsolattartás megtartásának kell „eleget tennie”. Egyes jogalkalmazói álláspontok szerint a végzés ilyen tartalmú rendelkező részében szükséges az időpont pontos meghatározása, azonban véleményem szerint annak hiányában is egyértelmű a kérelmezett kötelezettsége. A határozat meghozatalakor nem tudható, hogy pontosan milyen időpontban és módon fog történni az a legközelebbi kapcsolattartás, amelynek a megtartásának már eleget kell tennie a kérelmezettnek. A jogszabály által írt „végzés kézhezvételét” követő időpont nem ismert a döntés meghozatalának időpontjában.

A 22/C. § (2) bekezdés a) pontja szerinti felhívásban a magatartás módjának meghatározása viszont elengedhetetlenül szükségesnek mutatkozik. Ha a kérelmező folyamatos személyes kapcsolattartási szabályok megszegése miatt indítja az eljárását, akkor nem helytálló az, ha általánosságban hívjuk fel a kapcsolattartási szabályok megtartására a kérelmezettet. Mindenképp szükségesnek mutatkozik az, hogy megjelöljük melyik kapcsolattartási szabály megszegése miatt történik a végrehajtás elrendelése, és annak a felhívása, hogy a következő ugyanolyan módozatú kapcsolattartás megtartására keletkezik kötelezettsége a kérelmezettnek. Példával illusztrálva, ha egy távbeszélőn keresztül vagy skype útján történő kapcsolattartás hiúsul meg, akkor a bírósági végzés rendelkező részében elengedhetetlen, hogy rögzítésre kerüljön az, hogy a következő hasonló jellegű távbeszélő vagy elektronikus eszköz útján történő kapcsolattartás megtartásának kell eleget tennie a kérelmezettnek.

²⁰ A Székesfehérvári Törvényszék 2.Pkf.528/2020/3. számú végzése rögzíti, hogy „szükségtelenül tartalmazza annak megállapítását, hogy a kérelmezett megszegte az ítélet kapcsolattartásra vonatkozó rendelkezéseit. A bíróság a végrehajtás elrendelése esetén a Bnpt. 22/C. § (2) bekezdés a)-c) pontja szerinti jogkövetkezményt alkalmazhatja. Csupán előfeltétele az, így a határozat indokolására tartozik.”

A 22/C. § (2) bekezdés b) pontja szerinti bírósági végzésben konkrétan meg kell jelölni, hogy pontosan mely időpontban elmaradt kapcsolattartás pótlásának végrehajtását rendeli el a bíróság és a végső határidőt is naptári dátummal. A legközelebbi végső időpontot a feleknek ezen belül kell maguknak meghatározni.

Álláspontom szerint ez nem elégséges szabályozási modell. Nem véletlenül kerültek végrehajtási szakba azok az ügyek, amelyekben a felek jogvitáját korábban nem lehetett megoldani egymás között. Nem lehetséges úgy rendelkeznie a bíróságnak, hogy majd a felek „maguk határozzák meg” a pótlás idejét egy végső időponton belül. Véleményem szerint a bíróságnak - írásbeli - bizonyítást kell lefolytatnia arra, hogy melyik időpont lehet a normaszövegben szereplő „legközelebbi megfelelő időpont”, és azt kell megjelölnie a végzésében. A „legkésőbb hat hónapon belüli” pótlási szabályozás egy olyan jogszabályi lehetőség a bíróság számára, amely a végső időpontkeretet határozza meg, tehát a legközelebbi megfelelő időpontot ezen intervallumon belül kell meghatározni egy pontosan rögzített dátum szerint. A normaszöveg átemeli a Ptk. szöveghasználatát, amely azért tekinthető fontosnak, mivel az is egy keretszabályozásnak minősül, amelyet a bíróság egyedi döntésében később egyediesít, és ennek alapján határozza meg a kapcsolattartási-pótlási időpontokat²¹.

A normaszövegben szereplő „megjelöli a pótlás végső határidejét” utolsó szövegrészlet teszi teljesen értelmezhetetlenné és - álláspontom szerint - alkalmazhatatlanná a szabályozást. Ugyanis ha legközelebbi megfelelő időpontban és legkésőbb hat hónapon belül lehet pótolni egy elmaradt kapcsolattartást, akkor nyilvánvalóan az lehet a végső határidő. Ezt a mondatrészt csak úgy lehetséges értelmezni, hogyha a bíróság által megállapított pótlási alkalom megghiúsul valamilyen ok miatt, akkor lényegében annak ismételt pótlása kerülhet meghatározásra ezzel a végső határidő megjelöléssel. De hogy ez milyen módon kerüljön meghatározásra a felhívásban, arra a jogalkalmazói gyakorlat nem talált még megoldást.

²¹ Ezzel kapcsolatban hasonló álláspontot képviselt a Székesfehérvári Törvényszék 2.Pkf.528/2020/3. számú végzése, amely szerint „Az elsőfokú végzés nem határozta meg konkrétan, hogy az elmaradt kapcsolattartás pótlására mikor, mely időpontban és időtartamban kell sort keríteni. A pótlásra vonatkozó konkrét időpont és időtartam meghatározása helyett az erre vonatkozó anyagi jogi jogszabályt idézte. Ennek feltüntetése a rendelkezést határozatlanná, így végrehajthatatlanná teszi. A jogszabály a pótlásról történő rendelkezés esetén annyiban releváns, hogy a pótlást ezen időbeli kereten belül kijelölt időpontra kell elrendelni.”

Az újabb ítélkezési gyakorlat szerint a 6 hónapos szabályozás a bíróság számára ad kötelezettséget, és nem az eredeti elmaradt kapcsolattartástól számított 6 hónapon belül kell biztosítani a pótlást, mert az eljárás elhúzódása a végrehajtást lehetetlenné tenné, így a bíróság számára jelent kötelezettséget, ha úgy írja elő a pótlást, hogy a bíróság határozatától számított 6 hónapon belül legyen a végső határidő, ezt pedig pontos dátummal kell megtenni. Magam azonban ezt az értelmezést nem tudom támogatni, mert ez a szabályozásban semmilyen formában nem jelenik meg.

A jelenlegi szövegezés nem helytálló, alkalmazása nehézkes, rengeteg bizonytalanságot okoz a jogalkalmazóknak, ezért fontos lenne annak egyszerűbbé tétele olyan módon, hogy egyértelműen meghatározható legyen az eljárás során a pótlás időpontja, a felek között ne keletkezessen újabb és újabb jogvita.

A 22/C. § (2) bekezdés c) pontja szerinti rendelkező rész esetében egyes álláspontok szerint elegendő, ha konkrétan meghatározza a bíróság, hogy mi volt az a zavaró magatartás, amely folytán meghiúsult a kapcsolattartás, tehát pontosan mely akadály elhárulását követően kell a zavartalan kapcsolattartást biztosítani. Ebben az esetben sem alakult ki egységes álláspont abban, hogy meg kell-e határozni a teljesítés határidejét, ami az akadály megszűnésétől számít. Ha igen, akkor ebben az esetben nem naptári napot szükséges meghatározni, hanem időintervallumot.

Álláspontom szerint a 22/C. § (2) bekezdés c) pontjában rögzített szöveg nyelvtani értelmezése szükséges ahhoz, hogy megkísérelhesse a jogalkalmazó a jogszabályoknak megfelelő felhívás közlését a kérelmezettel. A normaszöveg pontos tartalma a következő: „ha a kapcsolattartásnak egyéb, a kapcsolattartásra jogosultnak fel nem róható akadály volt, annak elhárulását követően biztosítsa a gyermekkel való zavartalan kapcsolattartást.”

Az értelmezés során abból célszerű kiindulni, hogy milyen egyéb, jogosultnak fel nem róható akadály lehet a kapcsolattartásnak, ami nem tartozik a 22/B. § (4) bekezdés a) és b) pontjában. Nyilvánvalóan előbbi két esetben csak a 22/C. § (2) bekezdés a) és b) pontjában írt felhívás adható ki. Ezzel szemben a 22/B. § (4) bekezdés c) és d) pontja esetében beszélhetünk arról, hogy egyéb akadály merülhet fel a kapcsolattartásnak. Álláspontom szerint a 22/C. § (2) bekezdés c) pontjában írt felhívás kizárólag a 22/B. § (4) bekezdés c) és d) pontjában rögzített megszegési magatartások esetében lehetséges.

Fontos hangsúlyozni, hogy itt nem elmaradásról, hanem akadályozásról és zavarásról van szó, ami azt jelenti, hogy a kapcsolattartás megvalósult, azonban az nem az általánosan szabályozott módon történt, valami egyéb ok közrejátszott abban, hogy a kérelmező úgy tekintette, hogy ezzel sérült a határozatban foglaltak teljesítése.

Ha ezen a módon korlátozni tudnánk a 22/C. § (2) bekezdés c) pontjának lehetséges esetköreit, akkor ezután a következő lépés az, hogy megvizsgáljuk, a jogosultnak fel nem róható ok állhat-e fenn egyáltalán a kapcsolattartás akadályozásában vagy zavarásában. A jogosultnak fel nem róható ok azt jelenti, hogy valaki más oldalán merül fel felróhatóság, amely lehet a kapcsolattartásra kötelezett vagy harmadik személy. Ha utóbbi eset áll fenn, nyilvánvalóan a végrehajtás elrendelésének lehetősége nem áll fenn, tehát kizárólag a kérelmezett felróhatósága jöhet számításba. Nem értelmezhető, milyen okból kellett kihangsúlyozni ismételten a felróhatóságot ezen szövegben, hiszen egyszer megvizsgálta a bíróság a magatartások felróhatóságát az elrendelés körében, így a felhívás kapcsán ezt megtenni ismételten indokolatlan. Álláspontom szerint a Ptk. 4:182. § (2) bekezdésében írt szöveghasználat átültetése a nemperes eljárásba nem volt célszerű, mindenképp annak hatályon kívül helyezését tartanám helyesnek.

Mindezek vizsgálata után meg kell határozni, hogy a jogosulton kívülálló magatartás (akadály) meddig állt vagy áll fenn, és annak elhárultát követően kell biztosítani a kérelmezettnek a kapcsolattartás zavartalanságát. Áttekintve ezen összetett felhívási szabályrendszert, nehezen tudok elképzelni olyan esetkört, illetve tényállást, amikor ezt a 22/C. § (2) bekezdés c) pontjában írt felhívási módozatot alkalmazhatná a bíróság.²²

A végrehajtást elrendelő végzés kötelező tartalmi eleme továbbá a kérelmezett felhívása a határozatban foglaltak nemteljesítésének a Bnpt.-ben meghatározott jogkövetkezményeire, azaz a bíróság figyelmezteti a kérelmezettet, hogy önkéntes teljesítése hiányában a nemperes eljárás második szakasza kerül lefolytatásra. Ezen felhívást a végzés indokolásának mindenképp, egyes álláspontok szerint a rendelkező résznek pedig bizonyos esetekben célszerű tartalmaznia.

²² Egyetlen ismert bírósági határozat rendelkezett a Bnpt. 22/C. § (2) bekezdés c) pontja szerinti felhívásról (Szegedi Törvényszék 3Pkf.20.206/2021/2.), amelyben az útlevél elkészítését nem tette meg a kérelmezett, így megghiúsította a nyári időszakos kapcsolattartását a jogosultnak.

Általános kérdésként merült fel a jogalkalmazás körében, hogy van-e helye a határozatban foglaltak esetén egy-egy rendelkezés kapcsán az alaphatározatban foglaltak részleges végrehajtásának elrendelésének. Egységes a gyakorlat abban, hogy a bíróságnak pontosan meg kell határoznia a végzésben, hogy a bíróság vagy a gyámhatóság határozatában megjelölt mely kapcsolattartási elem végrehajtását rendeli el, a bíróság határozata csak így lesz végrehajtható. Amennyiben például csak az időszakos vagy telefonos kapcsolattartás marad el, akkor nem kell a folyamatos kapcsolattartás végrehajtását is elrendelni.

Számos esetben előfordul az is, hogy a kapcsolattartásra vonatkozó határozat valamely rendelkezése időközben nem végrehajtható vagy a bíróság, illetve gyámhatóság kapcsolattartási szabályozása nem végrehajtható. Mi a teendő ekkor? Van-e helye „kis korrekciónak”, ha igen, milyen mértékben és ez milyen jogszabályi rendelkezésen alapul? A gyámhatósági gyakorlatban ezt úgy orvosolták, hogy „belenyúltak” az alaphatározatba, és azt követően rendelkeztek a végrehajtásról.

A bírósági jogalkalmazási gyakorlat a 22/A. § (1) bekezdése alapján abból indul ki, hogy a határozat, amely a kapcsolattartásra vonatkozik; végrehajtható. Amennyiben az abban foglaltak nem végrehajthatóak, ebben a nemperes eljárásban nincs helye „korrekciónak”, hanem a kérelem elutasítása mellett tájékoztatást kell nyújtani a kérelmezőnek, peres eljárás keretében kell a továbbiakban rendezni, hogy olyan végrehajtható határozat álljon a rendelkezésére, amennyiben az megszegésre kerül, úgy alappal kérheti a végrehajtást. Nem hajtható végre, tehát „apró korrekció” sem, mert az nem felel meg a jogszabályok tartalmának. A nemperes eljárás során a bíróság nem töltheti ki tartalommal a kapcsolattartásra vonatkozó határozatot, attól nem térhet el.

Ilyen esetekben az a célszerű eljárás, hogy a 22/C. § (1) bekezdése szerint a kapcsolattartásra vonatkozó határozat végrehajtásának elrendelése tárgyában szükség esetén a bíróság meghallgatást tart. Ennek keretében lehet a felek vonatkozásában megállapítani azt, hogy van-e lehetőség az önkéntes együttműködésre a felek között, és a kapcsolattartásra kötelezett önként eleget tesz-e a határozatban foglaltaknak. Amennyiben nem, úgy a kérelem elutasítása mellett kioktatást, tájékoztatást kell nyújtani a kérelmezőnek, hogy peres eljárás keretében kell a továbbiakban azokat a hibákat kiküszöbölni, amelyek jelen végrehajtási eljárás gátját képezik.

Összegezve, amennyiben a határozat nem végrehajtható és a felek nem tudják közelíteni az álláspontokat, akkor el kell utasítani a kérelmet a tájékoztatás nyújtása mellett. Egyhangú álláspont alakult ki abban, hogy nem végrehajtható határozat vonatkozásában nem lehet a végrehajtást elrendelő végzést meghozni.

V.3. A költségek viselésére történő kötelezés

A 22/B. § (2) bekezdése szerint a kérelmező a kapcsolattartásra vonatkozó határozat végrehajtása iránti kérelemben kérheti, hogy a bíróság kötelezze a kérelmezettet a kapcsolattartás megszegése folytán keletkezett igazolt költségeinek viselésére. A nemperes eljárás megindítása iránti kérelemben a már elmulasztott kapcsolattartással kapcsolatosan felmerült igazolt költségeinek viseléséről döntést kérhet a bíróságtól.

A 22/C. § (4) bekezdése szerint a bíróság erre irányuló kérelem esetén a 22/A. § (1) bekezdése szerinti végzésében kötelezi a kérelmezettet a kapcsolattartásra vonatkozó határozatban foglaltak megszegése folytán keletkezett igazolt költségek viselésére. A költségek viselésére kötelezés körében előterjesztett fellebbezésnek halasztó hatálya van.

A joggyakorlat e körben is számos problémát jelzett a jogalkotó felé, amely folytán Módtv. 86. §-a 2020. július 16. napjától módosította a 22/C. § (4) bekezdését.

Vitás pont volt, hogy a költségek viselésére kötelezés előzetesen végrehajthatónak minősül-e, illetve lehet-e önállóan kizárólag a költségek viselésére kérelmet előterjeszteni.

Ezeket a vitás kérdéseket oldotta meg a Módtv. úgy, hogy beépítette a jogszabályba a jogalkalmazói észrevételeket: a kapcsolattartás végrehajtását elrendelő végzésnek a kapcsolattartás megszegése folytán keletkezett költségre vonatkozó része nem előzetesen végrehajtható, és rögzítette azt is, csak a végrehajtás elrendelésekor hozott végzésben lehet kötelezni a kérelmezett a költségek megfizetésére, így azt önállóan nem lehetséges megtenni.

A jogalkotó által elfogadott jogalkalmazói álláspont egyértelmű volt: amennyiben a kapcsolattartásra vonatkozó határozatban foglaltak megszegése folytán keletkezett igazolt költségeket perköltség jellegűnek tekinti a jogalkalmazó, úgy hivatkozhat a Pp. 362. § (2) bekezdésében foglaltakra, amely szerint az előzetes végrehajthatóság a perköltségre, a meg nem fizetett illetékre és az állam által előlegezett költségre nem terjed ki.

A 2016-os Pp. megalkotása során a jogalkotó szándéka a perköltség előzetes végrehajthatóságát illetően egyértelmű volt, hiszen az 1952-es Pp. szabályain e vonatkozásban nem változtatott az alábbi indoklás mentén eljárva: „a törvény az utóper és az előzetes végrehajthatóság jelenlegi szabályain - szabályozási szükséglet hiányában - nem változtat”. Pénzbeli marasztalást tartalmazó döntés előzetesen végrehajthatónak nyilvánítására a 2016-os Pp.-ben foglaltak szerint csak a 362. § (2) bekezdés c) vagy d) pontban megfogalmazott feltételek fennállása esetén van lehetőség. Ezen feltételek hiányában az előzetes végrehajthatóság a kapcsolattartásra vonatkozó határozatban foglaltak megszegése folytán keletkezett igazolt költségekre sem terjed ki. Az előzetes végrehajthatóság csak a kérelem érdemében, a kapcsolattartásra vonatkozóan hozott döntésre vonatkozik, a kapcsolattartásra vonatkozó határozatban foglaltak megszegése folytán keletkezett igazolt költségek megfizetésére kötelező rendelkezés nem előzetesen végrehajtható.

Az álláspontot elfogadva a jogalkotó módosította a Bnpt. idézett szakaszát, egyben a Módtv. miniszteri indoklásában pedig rögzítette: „A 22/A. § (1) bekezdése szerint a kapcsolattartásra vonatkozó határozat végrehajtását elrendelő végzés elleni fellebbezésnek nincs halasztó hatálya. Ennek oka, hogy nyomós érdek - a gyermekjogok védelmének biztosítása - fűződik ahhoz, hogy a kapcsolattartásra vonatkozó határozatban foglaltak szerint sor kerüljön a lehető legrövidebb időn belül a kapcsolattartás tényleges végrehajtására. Ilyen nyomós érdek azonban a kapcsolattartásra vonatkozó határozatban foglaltak megszegése folytán keletkezett igazolt költségeket illetően nem áll fenn, ezért szükséges arról rendelkezni, hogy a költségek viselésére kötelezés körében előterjesztett fellebbezésnek halasztó hatálya van”.

Fontos hangsúlyozni, hogy a határozatnak a kapcsolattartás megszegése folytán keletkezett költségre vonatkozó része nem közvetlenül végrehajtható, önkéntes teljesítés hiányában végrehajtási lap kiállítása szükséges.

A bíróság kapcsolattartás végrehajtását elrendelő végzése a Vht. 13. § (1) bekezdésében foglalt feltételeknek kizárólag a kapcsolattartásra vonatkozó rendelkezéseit illetően felel meg, hiszen a végrehajtandó határozat a kapcsolattartás megszegése folytán keletkezett költségre vonatkozóan nem tartalmaz rendelkezést. Ebből következően a kapcsolattartás végrehajtását elrendelő végzés a költségekre vonatkozó rendelkezését illetően nem minősülhet végrehajtható okiratnak, ami hiányában a költségekre vonatkozó rendelkezés önkéntes teljesítés hiányában végrehajtási lap kiállításával érvényesíthető.

A gyakorlat részéről fontos kérdésnek számított annak meghatározása, hogy pontosan mi tartozik a kapcsolattartás megszegése folytán keletkezett költség fogalmába. Hogyan határolható el egymástól a kapcsolattartás szabályainak megszegése folytán keletkezett költség és a kapcsolattartás akadályozásával, szabályainak megszegésével okozott kár [Ptk. 4:183. § (1) bekezdés] fogalma? Mi minősül még költségnek, és mi tartozik már a kártérítés körébe?

A kiindulási alap a Ptk. 4:183. § (1) bekezdése, amely az okozott kár megtérítéséről szól. A gyermeket gondozó szülő felelősségét kell megállapítani a felróható magatartással megakadályozott, vagy megghiúsított kapcsolattartás elmaradásával okozott károkért. Ebbe a körbe tartoznak a feleslegesen felmerült kiadások, ideértve az egyéb vagyoni károk megtérítésének kötelezettségét is. A kár fogalma az igazolt költségnél több, abba beletartozik a Ptk. szerinti kárfogalom valamennyi eleme. Ez a kártérítési igény azonban külön peres eljárásban érvényesíthető igénynek tekinthető.

Mindezek alapján a kártérítéstől az igazolt költségek megtérítésére vonatkozó igény elkülönítendő. A nemperes eljárás tárgya csak és kizárólag az igazolt költség lehet. Amennyiben a kérelemben nincs költségigény, ez nem jelenti azt, hogy utóbb az kártérítésként ne lenne érvényesíthető. A nemperes eljárásban nem kell erre bizonyítási eljárást lefolytatni, ugyanakkor kártérítésként ez az igény felmerülhet a Ptk. 4:183. § (1) bekezdése alapján.

Az igazolt költségek megtérítésére akkor köteles a kapcsolattartást kellő indok nélkül akadályozó, vagy a kapcsolattartás szabályait megszegő fél, ha a másik fél igazolja a felmerült költségeit és azt,

hogy azok a kapcsolattartás akadályozásával, illetve a kapcsolattartásra vonatkozó kötelezettségek megszegése során keletkeztek.

Igazolt költség lehet pl. a felesleges utazásra fordított költség, amely egyszerűen vonat, buszjegy, benzinköltség számlával is igazolható, de figyelemmel kell arra lenni, hogy a kérelmező a közúti gépjárművek, az egyes mezőgazdasági, erdészeti és halászati erőgépek üzemanyag- és kenőanyag-fogyasztásának igazolás nélkül elszámolható mértékéről szóló 60/1992. (IV. 1.) Korm. rendelet szerint nem kötelezhető számlaadásra.

Ha kötelezett elismeri a kapcsolattartás neki felróható okból történő elmaradását, vagy a bíróság a rendelkezésre álló adatok alapján dönteni tud a felróhatóság kérdésében, akkor végzéssel befejezi az eljárást és dönthet a 22/C. § (4) bekezdése alapján a felmerülő, a kapcsolattartás akadályozása folytán keletkezett igazolt költségek viseléséről is.

VI. A gyermek akaratnyilvánítása a kapcsolattartásra vonatkozó határozat végrehajtása iránti eljárásban

A 22/E. § (1) bekezdés rögzíti a gyermek akaratnyilvánítási lehetőségét. Ha ugyanis a kapcsolattartás a 14. életévét betöltött gyermek akaratnyilvánítása miatt hiúsul meg, a bíróság a kapcsolattartásra vonatkozó határozat végrehajtása iránti eljárást felfüggeszti. A szabályozás azonban ilyen formában elégtelennek tekinthető. A gyermekjogi alapelvekkel nincs összhangban az, hogy kizárólag a 14. életévét betöltött gyermek akaratnyilvánítását vegye figyelembe a jogalkalmazó, ugyanis az ítélőképesség nem kizárólag a gyermek életkorától függ. Nem értelmezhető, hogy egy 12. életévét betöltött gyermek akaratnyilvánítását milyen okból kellene mellőznie a bíróságnak. Helyesebb megfogalmazás lenne, ha a normaszöveg az „ítélőképességgel rendelkező gyermek akaratnyilvánítása” miatt meghiúsult kapcsolattartás esetén tenné lehetővé az eljárás felfüggesztését.

VI.1. A gyermek akaratnyilvánítása miatt meghiúsult kapcsolattartás bírósági értékelése

Vizsgálat tárgyát kell képeznie, hogy a kapcsolattartásra vonatkozó határozatok végrehajtása iránti eljárásokban miként kell értékelni, ha a kapcsolattartás meghiúsulása nem a kérelmezettnek, hanem a gyermeknek róható fel, tehát a gyermeknek felróható elmaradást be kell-e tudni a kérelmezettnek. A kapcsolattartás mindig egy háromszereplős jogviszony: jogosultja a kapcsolattartó szülő és a gyermek, továbbá kötelezettje a gondozó szülő. E hárompólusú jogviszonyra figyelemmel tisztázni szükséges, hogy ki minősül „jogosultnak” és „kötelezettnek”, hiszen ha a „kötelezett” alatt a gyermek is értendő, akkor az általa tett magatartásokat is értékelni kell az eljárás lefolytatása során.

Amennyiben a formális jogértelmezés irányába indulunk el a kérdés vizsgálata során, az könnyen megválaszolható. Ekkor kiindulópontnak a 22/B. § (4) bekezdését kell tekinteni, amely szerint a jogalkotó a kapcsolattartásra „jogosult” és „kötelezett” magatartásának vizsgálatát írja elő a végrehajtás elrendelésének feltételéül. A Bnpt. kapcsolattartás végrehajtására vonatkozó szabályai körében a kapcsolattartás jogosultja alatt csak a kapcsolattartó szülőt lehet érteni, ugyanis a jogalkotó amikor a gyermeket kívánja megjelölni, mindig kifejezetten meg is teszi azt. Ezáltal a nyelvtani értelmezés szintjén a válasz az, hogy csak a jogosultnak vagy a kötelezettek felróható meghiúsulás vezethet a végrehajtás elrendeléséhez, mivel a 22/B. § (4) bekezdése szerint akkor kell elrendelni a végrehajtást, ha a bíróság megállapítja, hogy a kérelmezett megszegte a kapcsolattartásra vonatkozó határozatban foglaltakat.

Ez az értelmezés formális jogalkalmazáshoz vezet, figyelmen kívül hagyja a jogalkotói célt. Könnyen belátható, a kérelmezett minden esetben arra hivatkozna, hogy a gyermek volt az, aki nem kívánta a kapcsolattartást. Ezzel a hivatkozással - és a gyermek meghallgatásával - pedig automatikusan mentesülne a hátrányos következmények alól.

Számos esetben előfordul, hogy a kérelmezett azzal védekezik az eljárásban, a gyermek saját elhatározásából nem kíván kapcsolatot tartani a különélő szülőjével, az eljárás tárgyát képező kapcsolattartás a gyermek akaratnyilvánítása miatt maradt el. A Bnpt. kizárólag a 14. életévét betöltött gyermek esetére rendelkezik, akinek a befolyásmentes, önálló véleménye vizsgálható,

illetve amelynek eredménye a kapcsolattartásra vonatkozó határozat végrehajtása iránti eljárás felfüggesztése lehet.

Szűkítő értelmezéshez vezetne az, hogyha kizárólag a 14. életévet betöltött gyermek akaratnyilvánítását vizsgálná a bíróság, tehát hogy az volt-e befolyásmentes és önálló vélemény. A gyermeki nyilatkozat beszerzése nem mellőzhető akkor sem, ha a gyermek a 14. életévet még nem töltötte be. Ennek során vizsgálat tárgyát kell képeznie, hogy a gyermek ítélőképessége birtokában van-e, amelynek bírósági megállapítását követően kerülhet sor az érdemi döntés meghozatalára, hiszen ennek során lehetséges vizsgálni, a gyermek milyen okból tagadta meg a kapcsolattartásban való közreműködést, és a nyilatkozata önállónak, befolyásmentesnek, élményszerűnek minősül-e. Ugyanis ha a gyermek ítélőképessége birtokában hozta meg azt a döntést, hogy nem kívánja a kapcsolattartást, a gondozó szülő pedig az ezzel kapcsolatos elvárható magatartást tanúsítja, a kapcsolattartás végrehajtásának megghiúsulása neki nem róható fel, ezért a végrehajtás elrendelésének ezen feltétele nem állhat fenn.²³ Ebben az esetben a bíróság nem tehet mást, minthogy tájékoztatja a feleket a gyermeki nyilatkozatról, megkísérelheti rendezni a kapcsolatukat közvetítői eljárás keretében, egyben tájékoztatást nyújthat arról is, hogy a Ptk. 4:220. § (4) bekezdése szerint a nagykorú gyermek érdemtelenné válhat a tartásra, ha a tartásra kötelezettel kellő indok nélkül nem tartja a kapcsolatot. Így az indokolatlan elzárkózás a kapcsolattartástól azt eredményezheti, hogy a gyermek a nagykorúsága idején érdemtelenség okán nem lesz jogosult tartásdíjra.

Az ítélőképessége birtokában nem lévő gyermek kapcsolattartást elutasító magatartása akkor róható fel a kérelmezettnek, ha a kapcsolattartás megghiúsulása a kérelmezettnek a gyermeket befolyásoló magatartására vezethető vissza. Ennek vizsgálata a nemperes eljárás keretein belül kell lefolytatódjon, ami nagyon nehézkessé válhat, hiszen ebben az esetben elkerülhetetlen a szakértői bizonyítás. Törekedni kell azonban arra, hogy ez ne jelentse a peres eljárás megismétlését. A nemperes eljárásban a kapcsolattartás szabályozásakor fennálló körülményeket követően keletkezett

²³ Reiderné Bánki Erika A kapcsolattartás néhány problematikus kérdése című tanulmányában nem jogi oldalról megközelítve ugyanerre a következtetésre jut. „Végső soron nem szabad a gyermeket kapcsolattartásra kényszeríteni. Ami elképzelhető megoldás lehetne, az a gyámhivatal bevonása annak érdekében, hogy megpróbálja a gyermeket meggyőzni, rábírní - de semmiképpen sem kényszeríteni - a szülővel való kapcsolattartásra.

olyan körülmények vizsgálhatók, amelyek a kérelem tárgyát képező eseménnyel összefüggésben állnak. Ez azt jelenti, hogy nem teljeskörű, szakértő általi lelki-érzelmi feltérképezés szükséges, hanem az adott kapcsolattartás elmaradásának esetleges befolyásoltságát kell megvizsgálni.

Speciális esetkör az, amikor minden egyes folyamatos kapcsolattartás elmarását követően új kérelem érkezik a bíróságra, és minden esetben a gyermek akaratnyilvánítása miatt hiúsult meg az aktuális kapcsolattartás. Kérdés, hogy a gyermek meghallgatását követően esetlegesen szükségessé váló szakértői bizonyítást milyen módon folytatja le a bíróság? Az egyetlen megoldás, ha az ügyeket a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény (továbbiakban: Pp.) 117. § (2) bekezdése szerint egyesíti a bíróság, amelyet a Bnpt. 2. §-a nem zár ki. Fontos hangsúlyozni azonban, hogy csak olyan eljárások egyesítésére kerülhet sor, amelyek már a bizonyítási szakasz ezen fázisában járnak, ugyanis ez nem járhat együtt az eljárások indokolatlan meghosszabbodásával, hiszen a bíróságnak az eljárás nemperes jellegéből adódóan nincs lehetősége részöntések meghozatalára, csak együttesen és egységesen bírálható el minden egyesített kérelem.

Amennyiben ítélőképessége birtokában lévő gyermek önkéntes akaratnyilvánítása miatt marad el a kapcsolattartás, a kérelmet el kell utasítani. Ha a bíróság vizsgálatának az az eredménye, hogy megállapítható a gondozó szülő felrőhatóságának hiánya, elvárható magatartást tanúsított a kapcsolattartás létrejöttkor, többlet tevékenység tőle nem várható el, kényszerítő eszközt nem alkalmazhat a gyermekkel szemben.²⁴

Végezetül különbséget kell tenni a kiskorú akaratnyilvánítása és a véleményének bírósági értékelése között. Az értékelés alapja mindenképpen az, hogy tiszteletben tartjuk a gyermek véleményét. A bíróság a nemperes eljárás keretein belül nem vizsgálhatja a gyermek véleménynyilvánításának érzelmi hátterét és indokoltságát. Nem bírálhatja felül a gyermeket, nem tehet tanító jellegű megállapításokat. A bíróság feladata kizárólag annyi, hogy megállapítsa, ítélőképessége birtokában

²⁴ Egyedi gyámhatósági ügyben a skype-os kapcsolattartás meghiúsult a gyermekkel, mivel a gyermek egy üzenetet küldött, hogy leesett a hó, és a barátaival elmegy hógolyózni. A gondozó szülő felajánlotta, hogy az elmaradt kapcsolattartást pótolják, de a jogosult nem élt a lehetőséggel, ragaszkodott a végrehajtási eljáráshoz. A gyermek meghallgatásra került, aki mindezt elmondta a gyámhatóságon is. A gondozó szülőt a végrehajtási eljárásban elmarasztalták (Purda Zsuzsánna: A szülői felügyelettel és a kapcsolattartással összefüggő gyakorlati tapasztalatok a családsegítés körében megvalósuló jogi tanácsadás szemszögéből. In: Családi Jog 2020/1. 32-40. oldal).

hozta-e a döntést a gyermek vagy sem. Annak érzelmi részét, indokainak valóság tartalmát nem teheti az eljárás részévé.

AZ ELJÁRÁS MÁSODIK SZAKASZA

VII. A jogkövetkezmények alkalmazása iránti eljárás

A legfontosabb sajátossága a 22/D. §-ban szabályozott második szakasznak, hogy annak megindulása nem automatikusan történik, hanem a kérelmező értesítésének függvénye. Nélkülözhetetlen előfeltétele, hogy a bíróság 22/C. § (2) bekezdés a)-c) pontja szerinti felhívásban foglaltaknak a kérelmező önként ne tegyen eleget, és azt a kérelmező a bíróság felé bejelentsen.

VII.1. Az értesítés

A 22/D. § a kihirdetéskor az alábbiakat tartalmazta: „a bíróság a végrehajtást elrendelő végzést azzal a felhívással küldi meg a kérelmezőnek, hogy az önkéntes teljesítésre kitűzött határidő eltelte után annak teljesítéséről vagy elmaradásáról értesítse a bíróságot.”

Felmerült a jogalkalmazás oldalán, hogy az értesítés benyújtására célszerű lenne valamiféle időkeretet meghatározni, mivel a 22/B. (3) bekezdésében rögzített 30 napos határidő kizárólag a végrehajtás elrendelése iránti kérelem benyújtására vonatkozik. A kihirdetett normaszöveg időkorlát nélkül tette lehetővé az értesítés benyújtását, amely partalanná tehetné az eljárást. Elképzelhető volt például, hogy a kérelmező több évvel később értesítette a bíróságot az önkéntes teljesítés elmaradásáról, és a bíróság a késedelmes benyújtáshoz jogkövetkezményt nem fűzhetett. Ez egyértelműen a gyermek érdekével ellentétes eljáráshoz vezethetett.

Az indokolatlanul késedelmesen megtett, a kérelmezett teljesítésének elmaradására vonatkozó értesítés kapcsán egyetlen jogkövetkezményt fűzhetett a bíróság: mérlegelendő volt a pénzbírság alkalmazása. A Pp. 5. § (2) bekezdése alapján ugyanis a bíróság azt a felet, aki a jóhiszeműség követelményével ellentétes magatartást tanúsít, pénzbírság megfizetésére kötelezi. Ennek során meg kellett vizsgálnia a bíróságnak a késedelmes benyújtás okát, amely elhúzta az eljárás második

szakaszát, és felmerült annak lehetősége, hogy a bíróság mind a kérelmezővel, mind a kérelmezettel szemben pénzbírságot szab ki, amely az eljárás céljával bizonyosan ellentétes.

Láthatóvá vált, szükséges a normaszöveg módosítása olyan módon, hogy egy pontosan meghatározott időintervallumot biztosítson a jogalkotó az értesítés benyújtására. A Módtv. módosításával 30 napon belül köteles a kérelmező értesíteni a bíróságot a nemteljesítésről, ha ugyanis az elrendelés iránti kérelem előterjesztésénél a 30 napot vesszük irányadónak, a teljesítés elmaradásánál is ezt indokolt rögzíteni. Az ezt követően előterjesztett értesítést elutasítja a bíróság.

A jogalkotó a Módtv. indoklásában kifejtette, hogy „a Bnpt. belső összhangjának biztosítása érdekében szükséges rendelkezni arról a 22/D. § (1) bekezdésében, hogy az önkéntes teljesítésre kitűzött határidő eltelte után milyen határidőn belül kell a kérelmezőnek értesítenie a bíróságot az önkéntes teljesítéséről vagy annak elmaradásáról. Az értesítés tekintetében a határidő meghatározása azért szükséges, mert ez biztosíthatja azt, hogy az önkéntes teljesítés önhibából való elmaradása esetén a bíróság mielőbb dönthessen a szükséges jogkövetkezmények alkalmazásáról. Ha a kérelmező részéről a bíróság felé megküldendő értesítésre nem kerül meghatározásra határidő, egy esetleges elhúzódó értesítés következtében a bíróság sem tud időszerűen dönteni a jogkövetkezmények alkalmazásáról, ami egyértelműen ellentétes a gyermek érdekeivel”. Megállapítható, hogy a jogalkotó a jogalkalmazói oldalról felmerült problémát a gyakorlatban kialakult módon orvosolta.

A hatályos 22/D. § (1) bekezdése szerint a bíróság a végrehajtást elrendelő végzést azzal a felhívással küldi meg a kérelmezőnek, hogy az önkéntes teljesítésre kitűzött határidő eltelte után 15 napon belül, annak teljesítéséről vagy elmaradásáról értesítse a bíróságot. A Mód2 tv. 2023. január 1. napjától kezdődően tehát ismételten módosította ezen szakaszt, amikor a „30 napon” szövegrész helyébe a „15 napon” szöveg lépett, amelynek indoka, hogy gyorsíthatja a végrehajtási eljárást.

Fontos hangsúlyozni, hogy ún. „értesítéssel” indul az eljárás második szakasza, amelynek formai, jogszabályi kötöttsége nincs, tehát nem alkalmazható a 22/B. § (1) bekezdésében rögzített kérelem előterjesztésére vonatkozó szabályrendszer. A joggyakorlat nem tulajdonít jelentőséget az értesítés határozottságának, tartalma szerint megítélhetőnek tartja annak előadását. A kérelmező az

értesítésében a 22/D. § (2) bekezdés szerinti bírósági intézkedésre is tehet indítványt, azonban az nem köti a bíróságot.

A bíróságok egységes iratkezelési szabályzatáról szóló 17/2014. (XII. 23.) OBH utasítás 154/G. § (2) bekezdése alapján a kapcsolattartásra vonatkozó határozat végrehajtásának elrendelését követő jogkövetkezmény alkalmazása iránti ügyben kezdőirat a kérelmezőnek az önkéntes teljesítés elmaradásáról szóló értesítése. Ez azt jelenti, hogy a bíróság külön ügyszám alatt kezeli a végrehajtás elrendelése iránti kérelmet, valamint az azt követően beérkezett értesítést. Ennek jelentőségét az adja, hogy nyomon követhető legyen a fokozatosság szempontjából, hogy korábban került-e alkalmazásra intézkedés, valamint a későbbi statisztikai célú adatgyűjtést is segítheti. A kérelmező az értesítést a végrehajtás elrendelése iránti eljárás ügyszámára hivatkozással nyújtja be, majd az ügyintéző annak tartalma alapján intézkedik az új számra iktatás felől.

Kérdésként felmerült, hogy mi történik abban az esetben, ha 15 napon túl történik meg az értesítés benyújtása. Két álláspont alakult ki. Az egyik szerint első szakasz végén a tájékoztatásban úgy indokolt szerepeltetni a figyelmeztetést, hogy ha 15 napon belül nem értesíti a bíróságot, akkor az eljárást befejezettnek tekinti, aminek az alapja a Fővárosi Törvényszék 51.Pkf.636.463/2020/3. számú végzése volt. Ennek ügyviteli következménye azonban az, hogy a bíróság az értesítést az I. szakasz ügyszáma alatt érkezteti. Az ügyintéző megvizsgálja, és ha 15 napon túl érkezett, akkor további intézkedést nem tesz. Ha határidőben történt az értesítés benyújtása, abban az esetben intézkedik az új számra iktatás iránt.

A másik álláspont szerint ez az eljárás azt eredményezné, hogy az I. szakasz ügyiratai között egy kérelem („értesítés”) keletkezik, ami még ha elkészült is, elintézetlen marad. Emellett nincs kialakult álláspont arra vonatkozóan, hogy a II. szakaszban van-e helye igazolási kérelem előterjesztésének a 15 napos határidő elmulasztása miatt. Elképzelhető olyan eset, hogy a bíróság arra folytatja le az eljárását, betartotta-e az értesítési határidőt a kérelmező. Végezetül olyan bírósági intézkedés nem ismert, hogy „befejezettnek tekint” egy eljárást a bíróság, és egy határidőn túl érkezett értesítés nem kerül elintézésre, és ezzel sérül a Beisz. 154/G. (2) bekezdése, hiszen az értesítés nem lesz kezdőirat.

VII.2. A bíróság eljárása az értesítés alapján

A kihirdetési szabályozás szerint nem volt egyértelmű a Bnpt. rendelkezései alapján, hogy a teljesítés elmaradásának kérelmező általi bejelentése alapján milyen kötelezettség terheli a bíróságot, tehát szükséges-e annak vizsgálata, hogy a teljesítés valóban elmaradt-e.

A bírósági végrehajtás gyakorlatában szükségtelennek minősül a végrehajtható okirat kiállítását megelőzően vizsgálnia a bíróságnak annak tényét, hogy a végrehajtás valóban elmarad-e, hiszen ezzel kapcsolatban az adósnak (kötelezettnek) biztosít a Vht. 41. §-a lehetőséget, illetőleg a Pp. különleges eljárások körében a végrehajtási perek igénybevitelét is előírja. Ehhez képest kérdéses, hogy pusztán arra a kérelmezői bejelentésre, hogy a kérelmezett nem teljesített önként, a 22/D. §-ában meghatározott súlyos jogkövetkezmények önmagukban automatikusan alkalmazhatók-e.

A gyakorlat pusztán egy kérelmezői bejelentés alapján nem tartotta tisztességes eljárásnak automatikusan a jogkövetkezmények alkalmazását, pl. a kiskorú veszélyeztetése miatti feljelentés megtételét. Ebből következően mellőzhetetlennek tartotta a kérelmezett nyilatkozattételre felhívását. A végrehajtási gyakorlatban is végrehajtói ellenőrzés áll egy meghatározott cselekmény végrehajtása mögött, mielőtt a bíróság a végrehajtás kikényszerítésének módjáról határozná.

A Módtv. ezzel összhangban módosította a 22/D. § (2) bekezdés első mondatát oly módon, hogy a teljesítés *önhibából* történő elmaradása esetén alkalmazza a jogkövetkezményeket a bíróság.

A hatályos szabályozás alapján a teljesítés elmaradásának bejelentése esetén az ellenérdekű felet nyilatkoztatni szükséges, hiszen a Pp. 110. § (2) bekezdése alkalmazandó. További kérdés, hogy ellentétes előadások esetén miként dönt a bíróság? Szükséges lenne ebben az esetben bizonyítékok csatolására felhívni a feleket. Ebben a szakaszban a felróhatóságot már nem vizsgálhatja a bíróság, kizárólag az önhiba fennállását, amely objektívebb kategóriának tekinthető.

A jogalkalmazói oldalon nem alakult ki egységes álláspont, hogy a bíróság az eljárásnak ebben a szakaszában is tarthat-e meghallgatást, hogy az ellentétes előadások mellett eldönthesse, szükséges-e a teljesítés önkéntes elmaradása miatt a 22/D. § (2) bekezdés szerinti szankciók elrendelése.

Végezetül kiemelendő, hogy amennyiben a kérelmező elmulasztja értesíteni a bíróságot a teljesítésről vagy annak elmaradásáról, a bíróság úgy tekinti, hogy a kötelezett a végzésben foglalt kötelezettségét teljesítette. Az értesítés benyújtásának elmulasztásából eredő jogkövetkezmények elmaradását a kérelmezőnek kell viselnie.

VII.3. Az intézkedések

A 22/D. § (2) bekezdés alkalmazása körében a bíróságoknak a fokozatosság elvének figyelembevételével kell eljárniuk. Az Ejhtv. 247. §-hoz fűzött indokolás szerint: „a bíróságnak a fokozatosság elvének szem előtt tartásával a végrehajtás olyan módját kell alkalmaznia, ami a legalkalmasabb arra, hogy biztosítsa a gyermekkel történő kapcsolattartást”. Tehát a bíróságnak az intézkedés módjának meghatározása során összetett feladata van: a fokozatosság szem előtt tartásával - az eset egyedi körülményeinek figyelembevételével - olyan végrehajtási módot kell meghatároznia, amely alkalmas a gyermekkel történő kapcsolattartás előmozdítására.

Az önkéntes teljesítés elmaradása esetén a bíróság a 22/D. § (2) bekezdésben foglaltak közül választ intézkedést és ennek megfelelő végzést hoz. A jogszabály indokolása szerint „a végrehajtás elrendelése esetén a kérelmezett teljesíteni köteles a határozatban foglaltakat, melynek elmaradása megnyitja a nemperes eljárás második szakaszát, amikor a végrehajtást elrendelő bíróságnak az elmaradt teljesítés jogkövetkezményeit kell levonnia.” Azaz ez egyfajta szankcióként is felfogható, hiszen tulajdonképp megelőzi már egy nemteljesítés, egy azt megállapító nemperes eljárásban hozott határozat és ennek ismételt nemteljesítése.

VII.3.1. A gyámhatóság megkeresése

A 22/D. § (2) bekezdés a) pontja szerint a bíróság megkeresi a gyámhatóságot a gyermek védelmében szükséges intézkedések megtétele érdekében.

Ez fontos újdonságnak tekinthető, mivel 2022. december 31. napjáig az alábbi szabályozást tartalmazta a Bnpt.: „a bíróság megkeresi a gyámhatóságot, hogy a család- és gyermekjóléti intézményrendszer bevonásával mozdítsa elő a kérelmezett teljesítését”.

A Mód2 tv. indokolása szerint „a joggyakorlatban felmerült bizonytalanságra reagálva a törvény a 22/D. § (2) bekezdésének módosításával erősebb eszközöket kíván a végrehajtást elrendelő bíróság számára biztosítani arra az esetre, ha a kérelmezett önként nem teljesíti a végrehajtást elrendelő végzésben foglaltakat. A 22/D. § (2) bekezdése a) pontjának módosításával egyértelművé válik, hogy ennek alapján a gyámhatóság nemcsak a kérelmezett teljesítését előmozdító intézkedéseket tehet, hanem köteles megtenni a kiskorú gyermek védelmét szolgáló intézkedést, így például a gyermek védelembe vételét is elrendelheti. Az önkéntes teljesítés elmaradásának eljárásjogi jogkövetkezményeiként elrendelhető intézkedések alkalmasak lehetnek arra, hogy előmozdítsák a kérelmezett önkéntes teljesítését, amely a kiskorú gyermek érdekeit szolgálja”.

A bíróságnak konkrét megkeresést a végzés rendelkező részén kívül nem kell a gyámhatósághoz intéznie, tehát nem kell megjelölnie azt, hogy milyen eljárást kezdeményez, a gyámhatóság feladata lesz annak az intézkedésnek kiválasztása, ami a végrehajtás további menetét elősegíti.

VII.3.2. A pénzbírság

A 22/D. § (2) bekezdés b) pontjában írtak szerint a bíróság a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény 174. § c) pontja szerinti pénzbírságot szabhat ki. A kiszabható pénzbírság legmagasabb összege a Vht. 174. § c) pontjának megfelelően 500.000 Ft. Az (5) bekezdés kimondja, hogy a bíróság a (2) bekezdésben foglalt intézkedések elrendeléséről végzéssel határoz, a végzés elleni fellebbezésnek nincs halasztó hatálya. Utóbbi rendelkezésből az következik, hogy a határozat végrehajtásáról nyomban gondoskodni kell.

A pénzbírság kiszabását tartalmazó végzés után egységes értesítőt nem kell kiállítani, a pénzbírságot kiszabó végzést kell a Bírósági Gazdasági Hivatalnak megküldeni. A Gazdasági Hivatal felhívja a kötelezettet a 15 napon belüli önkéntes teljesítésre, majd ennek elmaradása esetén elektronikus úton küldi meg a követelést behajtásra az erre rendszeresített nyomtatványon a Nemzeti Adó- és

Vámhivatalnak úgy, hogy ahhoz a végzést mellékeli. Indokolt a végzések tartalma miatt annak kivonatát is megküldeni a hatóságnak.

A 22/D. § (2) bekezdés b) pont alkalmazása esetén a pénzbírság kiszabásánál van lehetőség arra, hogy a bíróság ismételten azt kiszabja. Az ismételt kiszabást ügyviteli szempontból új számra iktatni nem kell, azonos ügyszámon történik.

A tényleges szabályozással kapcsolatban azonban jogalkalmazói probléma merül fel. A konkrét problémás rendelkezés a 22/D. § (4) bekezdés utolsó mondatában található: „ha a kérelmezett a pénzbírságot kiszabó végzésben megállapított határidő alatt sem teljesítette a kötelezettségét, a pénzbírság ismételten kiszabható”. A jogalkalmazói gyakorlatban nem alakult ki egységes álláspont abban a kérdésben, hogy milyen esetekben van lehetőség ismételten pénzbírságot kiszabni, illetve a pénzbírságot azonos ügyben hány alkalommal, és milyen időintervallumon belül lehetséges egyáltalán kiszabni.

Állásponton szerint nem egyértelmű a jogszabályi rendelkezés abban a tekintetben, milyen kötelezettséget kell teljesítenie a kérelmezettnek a pénzbírság újbóli kiszabásának elkerülése érdekében. Vajon az első szakaszban előírt felhívást kell-e teljesítenie, vagy a pénzbírság megfizetésére vonatkozó kötelezést. A jogalkotó vélelmezhetően előbbi tekinteti irányadónak. Ebben az esetben azonban felmerül, hogyan lehetne a második szakaszban kiszabott pénzbírságot követően teljesíteni egy 22/C. § (2) bekezdés a)-c) pontjában írt felhívást, amikor a felhívásban közölt határidő eredménytelen eltelte után indulhat meg a második szakasz.

A 22/C. § (2) bekezdés a) pontjában írt bírósági felhívás arra vonatkozik, hogy a kérelmezett tegyen eleget a kapcsolattartási kötelezettségének a legközelebbi alkalommal. Álláspontom szerint ha a kérelmezett a felhívásban foglaltakat ebben az esetben nem teljesíti, egy újabb végrehajtás elrendelése iránti kérelmet lehet benyújtani, hiszen a kapcsolattartásra vonatkozó határozatban foglalt szabályok megszegése történt ismételten.²⁵ Véleményem szerint elképzelhető, hogy

²⁵ Vitatott, hogy emellett megindíthatja-e a második szakaszt a kérelmező, hiszen egyes álláspontok szerint az kettős értékeléshez is vezethet. A kettős értékelés problémája szerint ugyanazon cselekmény (pl. a kötelezett nem biztosította a

egyidejűleg induljon meg mindkét eljárás a kérelmező ugyanazon cselekménye miatt, tehát az értesítéssel a jogkövetkezmények alkalmazása, valamint az ismételt szabályszegés miatt az új végrehajtás elrendelése iránti eljárás. Azonban kizártnak tartom ebben az esetben a pénzbírság újbóli alkalmazását, hiszen ha az új felhívásban foglaltaknak teljesítését mulasztja el a kérelmezett, az új második szakasz megindításával lesz szankcionálható.

A 22/C. § (2) bekezdés b) pontja szerint a felhívás a pótlás biztosítására vonatkozik, azonban a korábban kifejtettek szerint a bíróság rendelkező része úgy szól, hogy meghatározza a pótlás pontos időpontját is. Ennek hiányában az történe, hogy a második szakaszban ismételten a „legközelebbi megfelelő időpontot” kellene vizsgálnia bizonyítás keretében a bíróságnak, amely nyilvánvalóan nem lehet célja a második szakasznak, sőt jogszabályi lehetőség sem áll fenn erre. A bíróság egyetlen időpontot határoz meg a végrehajtás elrendelése iránti szakaszban a pótlásra, amelynek elmúltával a kötelezettség nyilvánvalóan nem teljesíthető, tehát a pénzbírság egyszer szabható ki. Ha a bírósági felhívás ellenére nem teljesíti önként a kérelmezett a felhívás szerinti pótlási kötelezettségét, amely miatt a második szakaszban pénzbírság kiszabására került sor, az eljárás ezzel be kell, hogy fejeződjön. Nincs olyan normaszövegi rendelkezés, amely egy „ismételt értesítés” alapján előírhatná a 22/D. § (1) bekezdésének újbóli lefolytatását, és nincs a bíróságnak hivatalbóli ellenőrzési kötelezettsége sem, tehát nem kell vizsgálni, hogy a pénzbírság kiszabása eredményre vezetett-e.

A 22/C. § (2) bekezdés c) pontja szerint a zavartalan kapcsolattartás biztosítása a kérelmezett önkéntes feladata. Ha ennek nem tesz eleget a határozat meghozatalát követően, ismételten új végrehajtás elrendelése iránti eljárást lehet indítani, a jogkövetkezmény alkalmazására a korábban az a) pont kapcsán kifejtetteket tekintem irányadónak, tehát többszöri pénzbírság kiszabására nem látok lehetőséget.

Összegezve, hiába biztosít a jogszabály arra lehetőséget, hogy több alkalommal is kiszabhassa a bíróság a pénzbírságot, nem tudok elképzelni olyan esetkör, amikor erre ténylegesen sor kerülhet.

felhívás után sem a telefonos kapcsolattartást) miatt egyrészt kiszabná a bíróság a pénzbírságot, másrészt új végrehajtás elrendelésével ismételten felhívna a kötelezettség teljesítésére, amelynek nemteljesítése esetén új pénzbírságot szabna ki.

VII.3.3. A gyermek rendőrség közreműködésével történő Vht. 180/B. § szerinti átadása

A 22/D. § (2) bekezdés c) pontja alapján a bíróság a kapcsolattartás szabályainak rendszeres és visszatérő megszegése esetén a gyermek rendőrség közreműködésével történő, a Vht. 180/B. § szerinti átadását rendelheti el.

Az új szabályozással párhuzamosan az Ejhtv. 12. §-a kiegészítette a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvényt a 180/B. §-al, amely „Gyermek átadása kapcsolattartásra vonatkozó határozat végrehajtása esetén” alcímet viseli. A miniszteri indokolás szűkszavúan csupán annyit ír, „a kapcsolattartásra vonatkozó határozat végrehajtásának bírósági polgári nemperes eljárásban történő elrendelése esetén szükségessé válhat a kapcsolattartás szabályait rendszeresen és visszatérően megszegő magatartás esetén a végrehajtó bevonása a gyermek átadásának biztosítása érdekében. Ennek speciális szabályait teremti meg a Javaslat a gyermek átadására vonatkozó hatályos szabályozás alapul vételével.”

Amennyiben a bíróság ezen jogkövetkezményt alkalmazza, a 22/D. § (6) bekezdése alapján a végzést elektronikus úton haladéktalanul megküldi a Magyar Bírósági Végrehajtói Kar (MBVK) hivatali szervének.

A gyermekátadás, mint speciális végrehajtási eljárás viszonylag ritkábban fordul elő, így mind az MBVK, mind az egyes önálló bírósági végrehajtók kevesebb tapasztalattal rendelkeznek, mint a pénzkövetelésre irányuló végrehajtási eljárással kapcsolatban.

Általános problémaként jelentkeznek, hogy a meghatározott cselekmény lefolytatása során nincs szabályozva, hogy fizikálisan ki adja át a gyermeket. A végrehajtásban közreműködők álláspontja szerint ez a helyszínen lévő gyámhatóság feladata lenne, tekintettel arra, hogy a gyámhivatal képviselője rendelkezik olyan szakismerettel, hogy a gyermek átadása a legkisebb negatív behatással valósuljon meg. Meglátásuk szerint a rendőrség kizárólagos jogköre az eljárást akadályozók eltávolítása, valamint a végrehajtók biztonságának biztosítása.

A Vht. 180/B. § (1) bekezdése szerinti eljárásban a végrehajtó a végrehajtási költségek előlegezésének bevétele nélkül haladéktalanul a helyszíni eljárásra időpontot tűz, és erről értesíti a kapcsolattartásra vonatkozó határozat végrehajtása iránti eljárás kérelmezőjét és kérelmezettjét, valamint a gyámhatóságot és a rendőrséget. A kérelmezőnek a gyermek átadásánál jelen kell lennie. Ha az eljárás eredménytelen, a végrehajtó a következő helyszíni eljárásra kitűzött időpontról rövid úton küld értesítést az előzőekben felsoroltaknak.

A végrehajtó költség előlegezési szabályait a polgári és közigazgatási bírósági eljárás során meg nem fizetett illeték és állam által előlegezett költség megfizetéséről szóló 30/2017. (XII.27.) IM rendelet 8. §-a szabályozza. Ennek alapján a végrehajtó költségeit a Magyar Bírósági Végrehajtói Kar előlegezi és a végrehajtó hajtja be a kötelezetten. A többségi ítélezési jogértelmezés szerint a kapcsolattartás végrehajtásának elrendelése után az eljárás második szakasza nem kérelemre, hanem értesítésre indul, amely ekként folytatásnak tekinthető inkább, ezért ehhez a második szakaszhoz nem kapcsolódik külön illeték fizetési, illetve feljegyzési kötelezettség. Mivel ezen második szakasz egyik esete a Vht. 180/B. §-ának alkalmazása, ez sem keletkeztet illetékfizetési vagy feljegyzési kötelezettséget. Így a végrehajtási költségek előlegezése alatt kizárólag a végrehajtó költségeinek előlegezését kell érteni.

Álláspontom szerint a normaszöveg utolsó mondata nem értelmezhető; „ha az eljárás eredménytelen, a végrehajtó a következő helyszíni eljárásra kitűzött időpontról rövid úton küld értesítést az előzőekben felsoroltaknak”. A jogalkalmazói gyakorlat szerint a bíróságnak a gyermek átadásának végrehajtó által közreműködéssel történő elrendelésekor pontosan meg kell határoznia a gyermek átadásának időpontját és helyét, hiszen ebben az esetben nem a Vht. 180/A. § szerinti gyermekátadásról beszélünk, amikor állandó jelleggel a végrehajtást kérőnél, illetve kérelmezőnél marad a gyermek, hanem egy kapcsolattartási időpontról, amely után visszaadási kötelezettség áll fenn. A végrehajtó nincs annak az információnak a birtokában, hogy meghatározza, egy esetleges pótlás mikor valósulhat meg, erre a bíróságnak - akár bizonyítás felvétele útján - kell sort kerítenie. A bíróság ezért akkor jár el helyesen, ha a gyermek ilyen módon történő átadását úgy rendeli el, hogy meghatározza annak pontos időpontját és helyét is, amely alapján a végrehajtó azt fogatosíthatja.

Amennyiben a bíróság határozza meg a végrehajtás időpontját, akkor annak sikertelensége esetén a végrehajtó nem határozhat meg az új időpontot sem, hiszen továbbra sem lesz annak az információnak a birtokában, melyik következő időpont lehet alkalmas a kapcsolattartásra, tehát melyik a „legközelebbi megfelelő időpont”. Ezért álláspontom szerint a végrehajtónak a Vht. 173. § (2) bekezdése alapján a teljesítés elmaradása esetén a végrehajtást kérő közlését és a helyszíni ellenőrzésről készült jegyzőkönyvet haladéktalanul be kell terjesztenie a végrehajtást foganatosító bírósághoz. A bíróság ezen eljárása során ismételten megvizsgálja a lehetséges megfelelő időpontokat a kapcsolattartás pótlására, tehát lefolytatja a Vht. 174. §-a szerinti eljárását, majd végzéssel határoz a végrehajtás további módjáról, amely nyilvánvalóan a Vht. 174. § d) pontja szerinti eljárás lehet, tehát a rendőrség közreműködésével kényszerítheti ki a meghatározott cselekményt. Ezt követően lehetséges a végrehajtónak a következő átadás iránti intézkednie.

A Vht. 180/B. § (2) bekezdése szerint a végrehajtó a kérelmezett tartózkodási helyén - ha a gyermek nem tartózkodik ott, a gyermek tartózkodási helyén - a gyámhatóság és a rendőrség közreműködésével foganatosítja az átadást. A rendelkezés alkalmazása szempontjából lakó- és tartózkodási hely a polgárok személyi és lakcím adatait tartalmazó nyilvántartásba bejelentett lakóhely és tartózkodási hely, továbbá a be nem jelentett, akár életvitelszerű, akár ideiglenes vagy alkalmoszerű tartózkodásra szolgáló hely. Amennyiben be nem jelentett lakcímen foganatosítja a gyermek átadását a végrehajtó, azt a lakcímet a bíróságnak szintén a végrehajtható határozatban kell feltüntetnie a végrehajtás helyeként.

A (3) bekezdés alapján a kérelmezett az eljárás késleltetése nélkül köteles a gyermek személyes iratait, a gyermek által a kapcsolattartás során használt tárgyakat, a szükséges ruházati cikkeket, a rendszeres tanulmányok folytatásához nélkülözhetetlen eszközöket, a gyermek betegsége vagy testi fogyatékosága miatt szükséges gyógyszereket, gyógyászati és technikai segédeszközöket a kérelmezőnek átadni. Ez a kötelezettsége kifejezett bírósági kötelezés hiányában is fennáll. A végrehajtó az eljárása kezdetén tájékoztatja a kérelmezettet ezen kötelezettségéről.

A végrehajtó indítványára a rendőrség az eltávolíthatja a gyermek átadásának helyszínéről azokat a személyeket, akik a gyermek átadását akadályozzák, azonban az átadásban egyéb módon nem működhetnek közre, tehát fizikailag nem segédkezhetnek ebben. A rendőrség intézkedésének

igénybevételére a végrehajtó előzetesen figyelmezteti az érintetteket, ennek tényét - amely tartalmazza indokolt esetben a rendbírság kiszabására teendő indítványra történő figyelmeztetést is - jegyzőkönyvben rögzíti.

VII.3.4. A gyámhatóság megkeresése a szülői felügyeleti jog rendezése vagy a gyermek harmadik személynél történő elhelyezése iránt per megindítása érdekében

A Ptk. 4:171. § (1) bekezdése szerint a szülői felügyelet gyakorlásának rendezése, a felügyelet, az egyes felügyeleti jogok gyakorlásának megváltoztatása, a gyermek harmadik személynél történő elhelyezése és az elhelyezés megváltoztatása iránt a szülő és a gyámhatóság indíthat pert. A pert a gyámhatóságnak mindkét szülő ellen meg kell indítania. A harmadik személynél történt elhelyezés megváltoztatása iránti pert az ellen a személy ellen kell megindítani, akinél a gyermeket elhelyezték.

Fontos hangsúlyozni, hogy a per megindítása a gyámhatóság diszkrecionális jogköre, tehát a bíróság megkeresése nem eredményez számára kötelezettséget, hiszen előfordulhat, hogy nincs azon adatok birtokában, amely alapján megítélhetné annak megalapozottságát.

VII.3.5. Feljelentés kiskorú veszélyeztetése vagy kiskorúval való kapcsolattartás akadályozása miatt

A feljelentés kapcsán nincs bírósági gyakorlat arra, hogy mit kell tartalmaznia a végzés rendelkező részének. Álláspontom szerint egy megállapítást kell rögzíteni, amely szerint a bíróság feljelentést tesz az illetékes rendőrségen a bűncselekmény elkövetésének alapos gyanúja miatt, egyben a végzés indokolásában a tényállás körében írja le a konkrét magatartásokat.

A feljelentésnek nincs speciális eljárási, ügyviteli rendje. Az eljáró bíró a végzését közvetlenül küldi meg a rendőrségnek. A feljelentés a 22/D. § (2) bekezdése szerinti szankciórendszer eleme, amelyről az (5) bekezdés szerint a bíróság végzéssel határoz. A feljelentést a bíróság tehát jogalkalmazói tevékenysége körében, a kapcsolattartásra vonatkozó határozat végrehajtása iránti ügyben hozott határozatként teszi, nem pedig a büntetőeljárásról szóló törvényben rögzített általános kötelezettsége alapján, tehát azért, mert eljárása során bűncselekmény elkövetését észleli. Nincs

olyan eljárásjogi, ügyviteli vagy igazgatási jellegű szabály, amely előírná, hogy a bíró a feljelentésről hozott végzését a szolgálati út betartásával, az igazgatási vezető útján küldje meg a rendőrségnek.

VII.4. A bíróság döntése

A 22/D. § (3) bekezdés szerint bíróság a végrehajtásnak a 22/D. § (2) bekezdésben felsorolt azt a módját köteles elrendelni, amely - az ügy körülményeit figyelembe véve - a leghatékonyabban mozdítja elő a kötelezettség teljesítését. Emellett a (2) bekezdés d) és e) pontjában foglalt intézkedések a (2) bekezdés a), b) vagy c) pontjában foglalt intézkedés mellett is elrendelhetők.

A 22/D. § (4) bekezdés alapján a bíróság a (2) bekezdésben foglalt intézkedések közül egyszerre többnek az alkalmazását is elrendelheti.

A jogalkalmazási álláspont szerint a 22/D. § (3) és (4) bekezdése egymással ellentétes tartalmú. Az egyik értelmezés szerint csak a (2) bekezdés d) és e) pontjában foglalt intézkedések rendelhetők el más intézkedés mellett. Ezt támasztja alá a (3) bekezdés azon fordulata, hogy a (2) bekezdés d) és e) pontjában foglalt intézkedések a (2) bekezdés a), b) vagy c) pontjában foglalt intézkedés mellett is elrendelhetők.

A másik értelmezés alapja, hogy a (4) bekezdés szerint a bíróság a (2) bekezdésben foglalt intézkedések közül egyszerre többnek az alkalmazását is elrendelheti. Amennyiben ezt nem úgy kell értelmezni, hogy bármelyik intézkedés - akár az összes - elrendelhető egy végzésben, úgy a (4) bekezdés ezen mondata felesleges. Ugyanakkor ezen utóbbi értelmezés esetén a (3) bekezdésnek az a mondata felesleges megerősítés, hogy a (2) bekezdés d) és e) pontjában foglalt intézkedések a (2) bekezdés a), b) vagy c) pontjában foglalt intézkedés mellett is elrendelhetők.

A két álláspont között nem található többségi vélemény, így a vita nem eldöntött jelenleg. Nincs korlátja annak, hogy mennyi intézkedést rendel el egyszerre a bíróság, éppen a (4) bekezdés miatt, azonban tény, hogy semmilyen további támpont nincs sem egyik, sem másik álláspont mellett.

További jogalkalmazási nehézséget okoz a rendelkezések nyelvtani értelmezése során fennálló különbségtétel. Míg a 22/D. § (2) bekezdés a) pontja szerinti megkeresés esetében kijelentő módot használ a jogalkotó, addig a b)-e) pont esetében feltételes módot. Ez vezethet arra az értelmezésre, hogy a bíróság az a) pont szerinti intézkedését - a gyámhatóság megkeresését - minden jogkövetkezmény meghatározása esetében el kell rendelni, míg a többi esetben a bíróság mérlegelési lehetősége fennáll.

VIII. A speciális szabályok

A 22/E. § (1) bekezdése szerint ha a kapcsolattartás a 14. életévét betöltött gyermek akaratnyilvánítása miatt hiúsul meg, a bíróság a kapcsolattartásra vonatkozó határozat végrehajtása iránti eljárást felfüggeszti, feltéve, ha

- a) a kapcsolattartásra jogosult és kötelezett - kérelemre vagy a bíróság elrendelése alapján - közvetítői eljárást vesz igénybe vagy
- b) a kapcsolattartásra jogosult vagy kötelezett a kapcsolattartás megváltoztatását, korlátozását vagy megvonását kéri a bíróságtól vagy a gyámhatóságtól.

Bár a Ptk. 4:181. § (1) bekezdés utolsó mondatából következően a 14.életévét betöltött gyermek akaratnyilvánításáról elsősorban a gyermek személyes meghallgatása útján kell meggyőződni, mindazonáltal - figyelembe véve az eljárás nemperes jellegét is - a kapcsolattartás végrehajtása során nem feltétlenül szükséges a gyermek személyes meghallgatása, ha a felek tényelőadása egyező és azzal kapcsolatban kétely nem merült fel. Ez következik a Pp. 473. §-ából és az új Ptk. Tanácsadó Testületnek a Ptk. 4:171. § (4) bekezdésének értelmezéséhez adott állásfoglalásából²⁶.

²⁶ A Tanácsadó Testület tagjainak körében az a határozott állásfoglalás fogalmazódott meg, hogy a gyermek meghallgatása mellőzhető, ha azokban a kérdésekben, melyekre nézve a gyermek meghallgatása kötelező, a szülők előadása egyező, és az kiterjed arra is, hogy ezekről a gyermeket tájékoztatták és a döntésbe a gyermeket bevonták.

VIII.1. A normaszöveg utólagos korrekciója

A kihirdetést követően a Bnpt. normaszövege pontatlan szabályozást tartalmazott, a jogalkalmazói jelzések alapján annak módosítása ismételten szükségessé vált. 2020. július 15. napjáig a szövegezés szerint nem a kapcsolattartásra vonatkozó határozat végrehajtása iránti eljárás felfüggesztésére volt lehetőség, hanem a „kapcsolattartásra vonatkozó határozat végrehajtásának felfüggesztésére”. A jogalkalmazók egyhangú álláspontja szerint ez egy jogalkotói tévedésnek volt tekinthető, hiszen a kapcsolattartásra vonatkozó határozat végrehajtásának felfüggesztése azt eredményezné, hogy a felek között nem lenne rendezve a kapcsolattartás, tehát a jogosultnak nem állna fenn joga a végrehajtással érintett kapcsolattartáson túli további kapcsolattartásra. A jogalkalmazói gyakorlat az Alaptörvény 28. cikkének értelmezésével a józan ész és a jogalkotói szándék alapján a Módtv. hatályba lépéséig is úgy rendelkezett, hogy a kapcsolattartásra vonatkozó határozat végrehajtása iránti eljárást függesztette fel.

A másik szabályozási pontatlanság a 22/E. § (1) bekezdés b) pontjában volt található. A kapcsolattartásra jogosult vagy kötelezett a kapcsolattartás megváltoztatását, korlátozását vagy megvonását nem csupán a gyámhatóságtól kérhette, mivel a Ptk. 4:181. § (4) bekezdése szerint ha a kapcsolattartás kérdésében a bíróság döntött, a kapcsolattartás megváltoztatását is a bíróságtól lehet kérni. Ezáltal mindenképp szükséges volt nem csupán a gyámhatósági eljárások, hanem a bírósági eljárások esetében is lehetőséget biztosítani az eljárás felfüggesztésére. Ennek orvoslásával a 22/E. § (1) bekezdés b) pontja szerint a kapcsolattartás megváltoztatása, korlátozása vagy megvonása egyidejű kérelmezésével a végrehajtási eljárást fel lehet függeszteni. Azonban nem egyértelmű, hogy amennyiben a kapcsolattartás megváltoztatása, korlátozása vagy megvonása megtörténik az eljárásban, az milyen eredménnyel jár a kapcsolattartásra vonatkozó határozat végrehajtása iránti eljárás tekintetében. Álláspontom szerint ugyanis egy utólagos módosítás nem eredményezheti a korábban keletkezett szabályszegés következményei alóli mentesülést, legfeljebb méltányolható körülményként vehető figyelembe a bírósági eljárás folytatása során. A 22/E. § (3) bekezdése szerinti „eredményes befejezés” nem értelmezhető, hiszen nem egyértelmű, milyen szempont szerint vizsgálendő az. Így véleményem szerint az eljárás megszüntetése ilyen esetben nem szolgálja a kérelmező érdekét, sőt azzal kifejezetten ellentétes.

VIII.2. Az eljárás felfüggesztése

A 22/E. § (2) bekezdése szerint az eljárás felfüggesztésére

- az (1) bekezdés a) pontja szerinti esetben a közvetítői eljárás befejezéséig, legfeljebb azonban a közvetítői eljárás megindulását követő két hónapig,
- az (1) bekezdés b) pontja szerinti esetben a kapcsolattartás megváltoztatására vagy megvonására irányuló eljárás befejezéséig

kerül sor.

Számos jogalkalmazói vitát eredményezett a közvetítői eljárás igénybevételi lehetőségének megítélése. Az elsődleges kérdés arra irányul, hogy lehetséges-e egyáltalán 14 év alatti gyermek esetén hivatalból vagy kérelemre a közvetítői eljárás igénybevétele, hiszen a normaszöveg kizárólag a 14. életévét betöltött gyermek esetében rendelkezik a közvetítői eljárás esetén történő felfüggesztés lehetőségéről.

Álláspontom szerint a nemperes eljárás nem tartalmaz a közvetítői eljárásra vonatkozó rendelkezéseket, így a bíróságot sem hatalmazza fel arra, hogy hivatalból közvetítői eljárást rendeljen el a nem szabályozott esetet kivéve. Mindössze a 22/E. § (1) bekezdés a) pontja utal a bíróság által elrendelt közvetítői eljárás igénybevétele esetén a kapcsolattartásra vonatkozó határozat végrehajtásának felfüggesztésére. Mindezekből az következik, hogy a közvetítői eljárás bíróság általi elrendelésének tekintetben további szabályozás lenne szükséges amennyiben a jogalkotói szándék arra irányul, hogy ne csupán korlátozottan lehessen azt elrendelni.

A közvetítői tevékenységről szóló 2002. évi LV. törvény 1. § (3) bekezdése szerinti tiltó rendelkezések között ez az eljárás nem szerepel, azonban a Ptk. a közvetítés elrendelését a bontóperekben, a szülői felügyelet rendezése iránti perekben, illetve a gyámhatósági eljárásban szabályozza, de ezen szabályoknak legfeljebb analóg alkalmazása jöhetne szóba ebben a nemperes eljárásban, konkrét felhatalmazás arra nincs.

Mindenképp szükségesnek tartanám az eljárási rendelkezések kiegészítését, amelyre több módosítási koncepció is kínálkozik.

A legegyszerűbb módja az, hogyha a közvetítői tevékenységről szóló 2002. évi LV. törvény 1. § (3) bekezdésének kiegészíti a jogalkotó az alábbiak szerint:

„(3) Nincs helye e törvény szerinti közvetítői eljárásnak a polgári perrendtartásról szóló törvény szerinti gondnoksági perekben, származási perekben, a szülői felügyelet gyakorlásának rendezése iránt indított per és a kapcsolattartásra vonatkozó határozat végrehajtása iránti nemperes eljárás kivételével a szülői felügyelettel kapcsolatos [perekben] eljárásokban, az örökbefogadás felbontása iránti perekben, a közösséghez tartozással összefüggő személyiségi jog érvényesítése iránti per kivételével az egyes személyiségi jogok érvényesítése iránt indított perekben, a jegyző birtokvédelmi ügyben hozott határozatának megváltoztatása iránt indított perekben, valamint a végrehajtási perekben. A házassági perekben a bíróság döntése szükséges a házasság érvénytelenségének, továbbá érvényességének, létezésének vagy nemlétezésének megállapításához és a házasság felbontásához.”

A második lehetőség, hogy a korábbi gyámhatósági eljárással megegyező tartalmú szöveg áttemelésével a Ptk. 4:181. §-a egészülne ki egy (5) bekezdéssel. Ebben az esetben egyértelművé válna az is, hogy a kizárólag kapcsolattartás megváltoztatása iránti perekben van-e lehetőség közvetítői eljárás igénybevételére, amely kapcsán jelenleg nincs egységes álláspont a jogalkalmazók között.

„(5) A bíróság kérelemre vagy a gyermek érdekében hivatalból, a felek közötti megfelelő együttműködés kialakítása, a kapcsolattartásra jogosult jogainak biztosítása - ideértve a különélő szülő és a gyermek közötti kapcsolattartást, valamint a kapcsolattartásra vonatkozó határozat végrehajtását - érdekében a felek számára közvetítői eljárás igénybevételét rendelheti el.”

Amennyiben az első két verzió nem megvalósítható jogalkotási szempontból, a közvetítői eljárás igénybevételére vonatkozó felhatalmazás a Bnpt.-be normaszövegébe is beépülhetne egy új 22/B. § (5) bekezdés beiktatásával:

„22/B. § (5) A bíróság indokolt esetben kötelezheti a feleket, hogy a kapcsolattartás megfelelő gyakorlása és az ehhez szükséges együttműködésük biztosítása érdekében - ideértve a különélő szülő és a gyermek közötti kapcsolattartást - közvetítői eljárást vegyenek igénybe.”

A joggyakorlat egy része most a közvetítői tevékenységről szóló 2002. évi LV. törvény és a Bnpt. kizáró szabályainak hiányában tizennégy év alatti gyermek esetében hivatalból és kérelemre is elrendeli a közvetítői eljárást, mivel ez szolgálja a felek és a gyermek érdekét is. Ekkor a hivatalbóli elrendelése esetén a Pp. 124. § (1) bekezdése alapján az eljárás felfüggesztésének helye lehet. Közös kérelem esetén viszont ekkor sincs jogszabályi alap az eljárás felfüggesztésére, azonban ilyen esetben is lehetőség van a hivatalbóli közvetítői eljárás elrendelésének.

VIII.3. A közvetítői eljárás befejeződése

A 22/E. § (3) bekezdése szerint ha az (1) bekezdés a) vagy b) pontja szerinti eljárás eredményesen befejeződik, a bíróság a végrehajtási eljárást megszünteti.

Fontos ennek kapcsán meghatározni, hogy mikor minősül „eredményesnek” egy közvetítői eljárás, ugyanis számos esetben a gyermeket érintő egyéb kérdésekben is megállapodnak a felek (pl. gyerektartásdíj, kapcsolattartási szabályok megváltoztatása, stb.). A jogalkalmazói gyakorlat szerint akkor minősül eredményesnek a közvetítői eljárás, ha a kérelemmel érintett kapcsolattartás megszegése körében állapodnak meg a felek. Ekkor a végrehajtás elrendelése körében egyezség megkötésére álláspontom szerint nincs lehetőség, ezért kizárólag a kérelemtől elállás lehet a közvetítői eljárásban hozott megállapodás eredménye, amely alapján megszüntethető az eljárás.

Kérdésként felmerülhet, mi történik akkor, ha a felek nem nyilatkoznak a közvetítői eljárás eredménye vagy a kapcsolattartás megváltoztatása, korlátozása vagy megvonása iránti eljárás befejeződése tekintetében. Álláspontom szerint közvetítői eljárás esetében a felfüggesztést meg kell szüntetni, és érdemben el kell bírálni a kérelmet az eljárás folytatását követően, míg a kapcsolattartásra vonatkozó határozatban foglaltak megváltoztatása iránti eljárás esetén addig marad felfüggesztés alatt az eljárás, amíg a felek be nem jelentik annak befejeződését.

IX. Összegzés

Somfai Balázs már 2007. évben azt írta tézisében, hogy a végrehajtási eljárás a jövőben csak akkor szolgálhatja - újra - eredeti célját, ha az alap (tipikusan bírósági) határozatok nem sablonosak, kellően részletesek, és nem egy - a valóságban már nem létező - „képzelt kapcsolatot” szabályoznak.²⁷ A kapcsolattartást rendező döntések végrehajtása sok esetben annak okán ütközik akadályba, hogy a döntésben foglaltak nem egyértelműek, nem kellően konkrétak. A Gyer. 29/A. §-ában foglalt tartalmi elemek hiánya a kapcsolattartás végrehajtását nehezítik, a bírósági végrehajtást hátráltatják. Ez a kapcsolattartás gyakorlása során a szülők között nézeteltéréseket szül. Fontos, hogy a kapcsolattartás határozati rendelkezései megfelelőek legyenek, hiszen látható, mennyi új probléma keletkezhet a sablonszerű, nem pontos ítélezésből. A határozatok legfőbb problémája a gyámhatóságok szerint az volt, hogy a bíróságok nem kellő alapossgal szabályozták a láthatást,²⁸ amely valós kritikaként jelentkezett.

Az új nemperes eljárás szabályait áttekintve megállapítható, hogy számtalan olyan jogértelmezési kérdés merül fel, amelyre a végleges választ csak az ítélkezési gyakorlat fogja kialakítani. Emellett is vannak azonban olyan vitapontok, amelyek az értelmezés körét meghaladják, így mindenképp szükségessé válhat a jogszabályi rendelkezések további pontosítása.

Az is fontos, hogy a végrehajtási eljárásban a bíróság ne próbáljon új pert lefolytatni. Törekedni kell arra, hogy az eljárás maradjon meg a nemperes eljárási jellegen belül, az egyszerűség és a józan ész követelményének feleljen meg. Egy jó és gyors döntés a végrehajtási eljárásban eredményezheti azt, hogy a felek érzelmi túlfűtöttsége csillapodik. Meg kell próbálni elkerülni az első kérelem benyújtásakor a körülményes, lassú és bonyolult jogalkalmazást, megelőzendő ezzel a láncszerű kérelmeket.

²⁷ Somfai Balázs: Kapcsolattartás, mint a gyermek emberi joga c. doktori értekezés tézisei 24. oldal

²⁸ Nagy Andrea: Bővülő keretek - A kapcsolattartás szabályozása az új Ptk.-ban

Irodalomjegyzék:

- Ádámkó Viktória: Az ítélőképessége birtokában lévő gyermek véleményének meghallgatása - különös tekintettel a gyermekelhelyezésre. In: Családi jog 2015/2.
- Fazekas Ágota: A gyermeki jogok érvényesülésének új tendenciái a családjogban. In: Családi jog 2016/2.
- Fehérné dr. Gaál Tünde: Gondolatok a kiskorú gyermek véleménynyilvánításának és meghallgatásának elkerülhetetlenségéről a szülői felügyeletet érintő perekben - a Budapest Környéki Törvényszék és a területéhez tartozó járásbíróságok gyakorlata alapján. In: Családi jog 2016/2.
- Dr. Gyengéné dr. Nagy Márta: A gyermek meghallgatása az őt érintő eljárásokban. Tananyag az IDEA Tréningek résztvevői számára
- Somfai Balázs: Kapcsolattartás, mint a gyermek emberi joga. Dialóg Campus Kft., 2007.
- Somfai Balázs: Kapcsolattartás, mint a gyermek emberi joga c. doktori értekezés tézisei
- Kőrös András: Alapelvek. In: Az új Ptk. magyarázata III/VI. Polgári Jog Családjog (szerk.: Kőrös A.,) Budapest, HVG-ORAC Lap és Könyvkiadó 2013.
- Barzó Tímea: A gyermek érdekeinek védelmét erősítő családjogi alapelv érvényesülésében felmerülő ellentmondások
- Barzó Tímea: A különélő szülő kapcsolattartási jogát ellehetetlenítő szülői magatartás polgári jogi és büntetőjogi jogkövetkezményei. In: Miskolci Jogi Szemle 14. évfolyam (2019) 2. különszám 1. kötet 83-94. oldal
- Harmat Erika-Völcsey Balázs: Új nemperekes eljárás a bíróságok hatáskörében: a kapcsolattartásra vonatkozó határozat végrehajtása iránti eljárás In: Családi Jog 2020/1.
- Reiderné Bánki Erika: A kapcsolattartás néhány problematikus kérdése. In: Jogkódex 2005/1. 25-37. oldal.
- Purda Zsuzsanna: A szülői felügyelettel és a kapcsolattartással összefüggő gyakorlati tapasztalatok a családsegítés körében megvalósuló jogi tanácsadás szemszögéből. In: Családi Jog 2020/1. 32-40. oldal
- Kőrös András: A különélő szülő és a gyermek közötti kapcsolattartás Jogkódex, KK 2020/1. 11-14. oldal.

- Pál Szilvia: A kapcsolattartási jog a személyiségi jogok egén - csillag vagy fecske? In. Családi Jog 2014/2. 11-17. oldal
- Nagy Andrea: Bővülő keretek - A kapcsolattartás szabályozása az új Ptk. -ban
- Forgács László: A kapcsolattartási ügyek vizsgálata. Mi az oka a jogszabályok végrehajthatatlanságának? In: Család, gyermek ifjúság 2004/2. szám.
- Hámori Antal: A kapcsolattartásra vonatkozó határozat végrehajtásában bekövetkezett hatáskör-változásról, valamint a folyamatos kapcsolattartás pótlásának nehézségeiről - egy jogeset kapcsán In: Családi Jog 2020/4. 26-31. oldal
- Márton Andrea: A gyermekkel való kapcsolattartásra vonatkozó határozat végrehajtása iránti új eljárás első gyakorlati tapasztalatai
- Letöltve: <https://www.jogiforum.hu/publikaciok/1100> 2021.03.11.